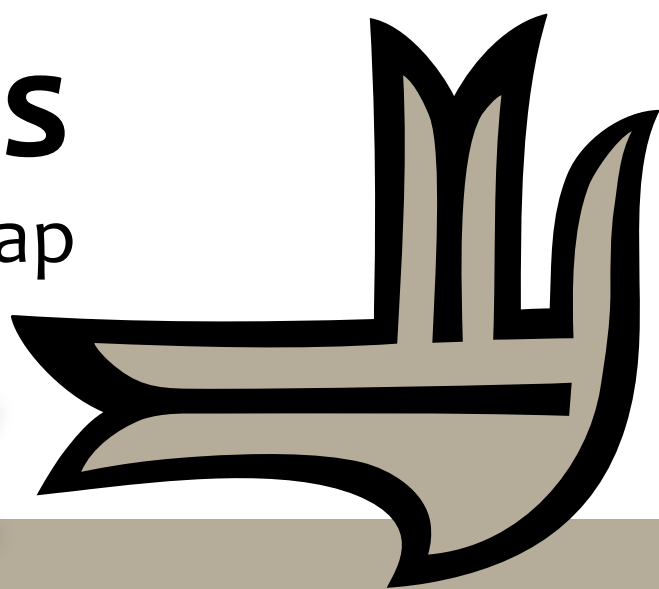

művelődés

közművelődési havilap

melléklet • 2022 • 3

2022 erdélyi díjazottai

művelődés

közművelődési havilap

Szerkesztőségi tanács:

Egyed Ákos
Kása Zoltán
Péter István
Pozsony Ferenc
Széman Péter

A szerkesztőség:

Benkő Levente (főszerkesztő)
Balla Sándor
Demeter Zsuzsanna
Péter János
Rostás-Péter Emese

Postacím:

400183 Cluj-Napoca,
str. Gheorghe Lazăr nr. 30.,
Of. op. 1. Cluj, C. P. 123
tel/fax: +40 264 434 110
honlap: www.muvelodes.net
e-mail: szerkesztoseg@muvelodes.net,
muvelodes@yahoo.com
Bankszámlaszám: Redacția Művelődés
RO57TREZ21621G335000XXXX
Adószám: 9549909

ISSN 2457-5305

A Művelődés folyóirat a Kolozs Megyei
Tanács támogatásával jelenik meg
Revista „Művelődés” apare
sub egida Consiliului Județean Cluj

A melléklet támogatói:

Communitas Alapítvány
Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület

A Művelődés folyóirat ingyenes melléklete.
Supliment gratuit al revistei culturale
„Művelődés”.

Tartalom

Benkő Levente: Gaal György méltatása	3
Lőrincz Ildikó: P. Buzogány Árpád méltatása	4
Bessenyei Gedő István: Stier Péter méltatása	5
Pozsony Ferenc: Dimény-Haszmann Orsolya méltatása	6
Maksay Ágnes: Székely Blanka méltatása	7
Panek Kati: Ádám Gyula morzsaí. Ádám Gyula méltatása	8
Fülöp Zoltán: Kozma Attila méltatása	9
Csucsuja István: Lucian Nastasă-Kovács méltatása	10
Gurka-Balla Ilona: Rugină Irén méltatása	11
Demeter-Vincze András: Potyó István méltatása	12
Bocsárdi László: D. Albu Annamária méltatása	13
Vargha Mihály: Kocsis Rudolf méltatása	14
Benedek Tibor Magor: Csíky Boldizsár méltatása	16
Oláh József: Sógor Magda méltatása	17
Banciu Katalin: Higyed Gyöngyi méltatása	18
Ferencz Csaba: Márk Attila méltatása	19
Köllő Ferenc: András József méltatása	20
Sipos Zoltán: Kelemen Alpár méltatása	21
Darvas-Kozma József: Bakos-Mihály Károly méltatása	22
Székely Ferenc: Márton Béla méltatása 85. születésnapja alkalmából	23
Zsidó Ferenc: Egy atlantiszi székely költő. Papp Attila Zsolt Székelyföld-díjához	24
Mirk Szidónia-Kata: Szabó Árpád Töhötöm méltatása	25
Fekete Vince: A Fennvaló tekintete, avagy a pumpák királya. Telenovell. Laudáció helyett. Vidám-szomorú mondatok Darvasi Lászlónak	26
Fekete Vince: Szerény javaslat. Laudáció helyett Szabó-Biró Brigittának	27
Szabó Előd: Fekete Levente és Fekete Judit méltatása	28
A XXX. Báthory Napok díjazottai	30

A címlapon az EMKE-díjjal járó szobrok, Venczel Árpád szobrászművész, restaurátor
Parasztmadonna című alkotásának kisebbített másolatai, Mák Arany felvétele. A hátsó
borítón a Művelődés-díj, Demeter Zsuzsanna felvétele.

Médiapartnerek:

www.szabadsag.ro
Szabadság
Erdélyi Magyar Hírlap

 paprika rádió
csipjűk Kolozsvárt

Nyomdai előkészítés:

IDEA PLUS – Kolozsvár
Lapterv: Könczey Elemér
Műszaki szerkesztés: Nagy Andrea

Nyomdai munkálatok:

IDEA nyomda – Kolozsvár
Igazgató: Nagy Péter

Benkő Levente | GAAL GYÖRGY méltatása

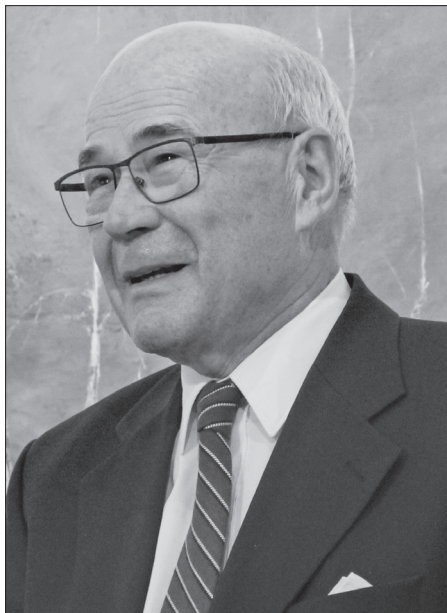
Hölgyeim és uraim!
Mindenekelőtt engedjék meg, hogy köszönetet mondjak mindazoknak, akiknek jóvoltából lapunk, a *Művelődés* él: Kolozs Megye Tanácsának, az Idea Plus-műhelynek, az Idea nyomdának. Köszönet jár a Wedas- és a Könczy-féle műhelynek, amiért tavalyi útkezdő eseményünket idén is segítették, és egyáltalán nem utolsósorban köszönet jár szerzőinknek, olvasóinknak és munkatársainknak is!

Tavaly hagyományteremtő szándékkal indítottuk útjára a Művelődés-díjat. Azzal a szándékkal hoztuk létre ezt az elismerést, hogy Kós Károly születése napján, tehát, ha lehet, minden esztendő december 16-án, az adventi várakozásban – amellet, hogy megköszönjük szerzőinknek és ügyszársainknak az egész évi együtt munkálkodást – megszorítsuk a kezét annak az embernek, aki a legjobbat tette le a szerkesztőségünk asztalára.

Már nem emlékszem pontosan, melyik esztendőben volt, annyi biztos, hogy idei díjazottunkkal még krónikás koromban készítettem interjút. Egyebek mellett székely felmenőiről beszélgettünk, s arról, hogy ő mikor és honnan indult, miként alakult pályája. Arany Jánost idézve és az ő frappáns megjegyzését teljesen más összefüggésbe helyezve mondom: gondolta a fene, hogy egyszer a *Művelődés* folyóirat okán is találkoznak útjaink. Pedig, lám, ez és így történt. Hála Istennek!

Idei díjazottunk első írásait a kolozsvári *Igazság* közölte, valamikor az 1960-as évek végén, amikor ő még nagyon-nagyon fiatal, és egyetemi hallgató volt. Tudni kell, hogy az akkori lap mai utódja, a *Szabadság* mindmáig várja, és szívesen is közli ismereteket terjesztő, kiváló írásait. Néha versengésben velünk, a *Művelődéssel*, de ez senkinek nem okoz fejfájást olyan körülmények között, hogy a lényegét mindnyájan tudjuk: az ő tudásának, az ő ismereteinek lehetőleg mindenkihez el kell jutniuk. Nemcsak bennszülött kolozsváriakhoz, hanem azokhoz is, akiket más tájakról terelt ide az élet, és azokhoz is, akik más tájakon élnek otthon.

Idei díjazottunk a Babeş-Bolyai Tudományegyetem bölcsészkarán 1971-ben

Gaal György

szerezett oklevelet, majd ugyanott doktorált olyan időszakban, amikor az ilyen cím és fokozat még meglehetősen ritka volt, s keményen meg kellett érte dolgozni. Középiskolai tanárként, és a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet adjunktusaként is dolgozott, miközben írt és szerkesztett. Szerkesztette az *Echinox* diákszövetségi lap magyar oldalait, munkatársa volt a *Korunknak*, az *Utunknak*, a *Hétnek*, a *Tanügyi Újságnak*, a *Könyvtári Szemlének*, a *Nyelv- és Irodalomtudományi Közleményeknek*, vagyis a közismert NYIRK-nek, és természetesen a *Művelődésnek* is, azzal a pontosítással, hogy esetünkben ő nemcsak volt, hanem ma is tagja a szerzőcsapatnak. Biztos vagyok benne, hogy velünk is marad.

Irodalomtörténeti és pedagógiai munkáinak se szeri, se száma, helytörténeti írásai, a szerkesztésében megjelent munkák sokaságának úgyszintén, meglepő-e hát, hogy ennyi, az asztalra letett, más népek irodalmára is rálátást nyújtó szellemi teljesítmény számos és rangos elismerést vont maga után?

Majdnem elfelejtettem: idei díjazottunk pár hónappal a román királyság megszűnése után született, II. Géza királyunk megkoronázásának 807., a nylon szabadalmazásának 11., a Magyarországon valaha mért legkeményebb, –35 Celsius-fokos fagy 8., s ha eddig még nem sikerült kitalálni a napot, akkor:

a véresen levert grivica vasutas munkássztrájk 15. évfordulóján.

Egyéves volt, amikor Romániában megkezdődtek a DO-zások, vagyis a kényszerlakhelyre telepítések, s mivel a szülei is érintettek voltak, tizennégy évig maga is a saját bőrén érezte a „beinduló” kommunizmus efféle „áldása-it”. Ki tudja, merre vezetett volna útja, lett volna-e a székely felmenőkkel is büszkélkedő díjazottunkból ízig-vérig kolozsvári, ha nincs az említett kitelepítés?

Vajon lenne-e ma Kolozsvárnak olyan tudója, mint amilyen ő, ha az 1970-es évek elején elfogadja Jászvásárban az egyetemi tanársegédi állást?

Vajon letett volna az asztalra, mindnyájunk olvasólámpája alá olyan várostörténeti könyveket Kolozsvárról, ha annak idején az egyetemen nincs az a hátszél, amely arról szólt, hogy a vargyasi székely tudós, Borbáth Károly mindenkinek 10-est adott egy-egy helytörténeti dolgozatért?

Vajon maradt volna képben és leírt szövegben nyoma Kolozsváron a Magyarok utcájának, miután a kommunista grandománia eltörölte a föld színéről a Hóstátot?

És tudnánk-e annyit a kolozsvári egyetemről, a magyar iskolákról, Házsongárdról, kolozsvári híres szülöttekről, ha ő nem vallja – idézem – „úgy vélem, többet tudok tenni a tollammal, mint a tanítással. Tanítani még sokan tudnak, de amit én megírok, azt nem biztos, hogy más is megírja”?

Hölgyeim és uraim!

Ha sem Önök, sem a mi emberünk még nem jöttek rá, és még senki nem kottyantotta el, hogy kiről van szó, akkor megteszem én: a Művelődés-díj idei tulajdonosa nyugalmazott magyar-angol szakos tanár. Irodalomtörténész. Helytörténész. Gaal György.

Kedves Gaal György! Szerény elismerésünket fogadd olyan szeretettel, mint amilyennel adjuk!

Azt kívánom, hogy mostani kézfogásunk legyen a köszöneté és az elismerésé. S legfőképpen legyen gyümölcsöző, merthogy a bót, az bót: várjuk további írásaid!

(Elhangzott 2022. december 16-án Kolozsváron, a Györkös Mátyi Albert Em-lékházban tartott díjátadó ünnepségen.)

Lőrincz Ildikó | **P. BUZOGÁNY ÁRPÁD** méltatása

Örülök, hogy az EMKE kitünteti P. Buzogány Árpádot a közösségért végzett példaértékű, értékteremtő, értékmegőrző tevékenységért és a közművelődésért tett munkássága elismeréséért. Amikor a méltatásán kellett elgondolkodnom, először is annak a személyiségnek az életpályája jutott eszembe, akiről ezt az EMKE-díjat elnevezték. Balázs Ferenc népművelő, erdélyi magyar író, költő és unitárius lelkész volt, aki a közösségszervező és társadalomformáló munkásságát, népnevelő erkölcsstanát a következőképpen foglalta össze: „Lenni kevesek megértette, többek kovásza, sokak testében tövis.”

Balázs Ferenc be nem fejezett, de igen értékes életműve sok tekintetben hasonlít az Udvarhelyszéken tevékenykedő P. Buzogány Árpád munkásságára. Akárcsak neves elődjénél, az általa írt mesék és versek, valamint publicisztikai írásai faluszervező tevékenységével kapcsolatosak. Népi mesterségeket, népi játékokat ismétető gyűjtéseivel P. Buzogány Árpád is a társadalom anyagi és erkölcsi megújítását célozza.

Erdélyben, Székelyföldön ritka az az okleveles közművelődési szakember, aki hivatásszerűen folytat sokoldalú értékteremtő és értékmegőrző tevékenységet, minden feltűnéstől mentesen, sok esetben senki által nem támogatva, a maga szerénységében.

P. Buzogány Árpád szülőfalujában, Gagyban, majd Székelykeresztúron tanult. A csíkszeredai Matematika–Fizika Líceumban (ma Márton Áron Gimnázium) érettségizett filológia osztályban. A Kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem magyar nyelv és irodalom szakán szerzett tanári diplomát, majd Budapesten, az ELTE művelődésszervező szakán is szakképesítést szerzett. Jelenleg Székelyudvarhelyen él és dolgozik.

Művelődésszervező munkássága főként Udvarhelyszékhez kötődik, de annak példaértéke messze túlszárnyalja ezt a vidéket. 1992-ben kezdeményezte és szervezte az első olyan vers- és prózamondó versenyt Udvarhelyszéken, Gagyban, amely kimondottan a falusi környezetben élő tehetséges fiatalokat ösztönözte a bemutatkozásra. Az évek során részt vett több helyi, évente megszervezett rendezvénysorozat beindításában

P. Buzogány Árpád. Rohonyi D. Iván felvétele.
Kép: a Szabadság honlapja

Udvarhelyszéken (ifjúsági vetélkedők, szavaló- és énekversenyek, színjátszó találkozók).

2002-ben ötletgazdája és szervezője volt az udvarhelyszéki dokumentációs fotótáboroknak, amelyek eredményeként sok ezer értékörző kép készült, négy fotóalbum, illetve számos kiállítás Erdély-szerte és a határokon túl. A fotókiállítások szervezésében is részt vett, és a legtöbb kiállítást ő maga nyitotta meg.

2004-ben létrehozta az Udvarhelyszék Kultúrájáért díjat, amelyet minden év januárjában a magyar kultúra napi gálaműsorán ad át az általa vezetett Udvarhelyszék Kulturális Egyesület, így emelve ki azokat a jelentős egyéniségeket, akik önzetlen módon vettek részt a közművelődésben, kultúraszervezésben Udvarhelyszéken.

Néprajzi gyűjtéseket, a népi kultúrával kapcsolatos írásokat, riportokat és interjúkat, tanulmányokat, illetve verset, prózát, gyermekirodalmat közlő közel harminc éve. Nagyobb néprajzi gyűjtései a lakodalmi szokások változásával, a gyermekfolklórral, közmondásokkal, szólásokkal és tájszavakkal kapcsolatosak. A magyarországi Tradíció Néprajzi Gyűjtőpályázatra beküldött dolgozatait több évben „nagyon jó” minősítéssel illették. Mellette

irodalomtanárként, lapszerkesztőként, könyvtárosként és a Hargita Megyei Kulturális Központ munkatársaként dolgozott. Jelenleg a Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpontnál immár több mint tizenöt éves régiséggel rendelkező közművelődési szakemberként értéket alkot és ad át, ugyanakkor évi rendszerességgel felnőttképző programokat szervez vidéki kultúrházfelelősöknek, tájházakat működtetőknek. A székelyudvarhelyi székhelyű központ közművelődési szakembereként számos térségi kulturális program megvalósulásához adja szakmai és gyakorlati tudását évről évre. Házigazdája a különböző kiállításoknak, könyvbemutatóknak. Több olyan programot kezdeményezett és szervez mind a mai napig, amelyek hiánypótlók: néprajzi dokumentumfilmek készítése, kultúraszervező szakemberek és tájház tulajdonosok rendszeres szakmai találkozója.

Alkotómunkáját huszonhat eddig megjelent önálló kötete, illetve a közös kiadások, továbbá számos, a helyi és megyei napilapokban, folyóiratokban, valamint az országos magyar nyelvű újságokban közölt írásai teszik ki. Az új évezredtől kezdődően közel négyszáz helyi kiadványt szerkesztett, lektorált, amelyek többsége néprajzzal, helyismerettel kapcsolatos.

Éveken keresztül a regionális lapban (*Udvarhelyi Híradó*) a helyi kiadványok megjelenéséről adott hírt, ez az anyag három kötetben jelent meg. A népi hagyományok ismertetése, népi mesterek és mesterségek bemutatása a sajtóban folyamatosan a kultúra iránt érdeklődő felnőttek minőségi tájékoztatását szolgálta. Riportokban és interjúkban ismertette a vidék jelentős személyiségeit, illetve a kis települések helyzetét és hagyományait, amiért második Orbán Balázsnak titulálták.

Úgy gondolom, felkészültsége, szorgalma, tehetsége, önzetlensége és minden korosztálynak szóló írásai, illetve a folyamatosan végzett közművelődési tevékenysége Erdély-szerte figyelmet érdemel, és különösképpen méltóvá teszi a most megítélt elismerésre.

(Az EMKE-díjazottak méltatásai elhangzottak 2022. április 9-én, a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet dísztermében tartott ünnepségen.)

Bessenyei Gedő István | **STIER PÉTER** méltatása

Amikor elvállaltam – és talán mondanom sem kell, a legnagyobb örömmel tettem – Stier Péter méltatását ezen a rangos díjátadón, bele sem gondoltam, milyen roppant nehéz feladatra vállalkozom. Nem pusztán azért, mert Péter valóban kollégám és barátom egyben – és ez itt nem udvarias szófordulat, hanem ténymegállapítás –, és nem is pusztán azért, mert mindaz, amit eddigi pályája során tett a szatmárnémeti, partiumi magyar színházi és kulturális élet fejlődéséért, eleve önmagáért beszél (s e beszély csöppet sem szűkszavú). Hanem azért is, mert néha a legegyszerűbben, legkézenfekvőbben, leginkább maguktól értetődően értékes dolgokat, teljesítményeket és embereket a legnehezebb méltatni, megkísérelve megragadni valamit, a száraz tényeken túl lényegükből és lényükből is. Különösen igaz ez akkor, ha ők maguk mentesek minden hivalkodástól, önfényező tetszegtől, és – akárcsak Péter – mindenféle nagyotmondásnak esküdt ellenségei.

Amikor most Péterre nézek, pontosan tudom róla, hogy némileg kellemtelen helyzetbe hoztuk itt közösen. Hogy legszívesebben talán leállítana, és megspórolná a hátralevőket – de balszerencséjére most kivételesen nem lesz módja a szavamba vágni.

Komolyra fordítva mondandómat, őszintén azt gondolom, épp ez az egyszerű, mindig lényegre térő és lényegre törekvő jelleme az, ami Pétert nélkülözhetetlenné teszi olyan sok területen Szatmár – és nemcsak Szatmár – színházi, közművelődési és egész közösségi életében. És ez a jellemvonása teszi őt leginkább méltóvá erre a rangos díjra is – mert meggyőződésem, hogy díjat csak olyan ember érdemel igazán, aki soha semmit nem a díjakért csinál. Aki mentes a sokakat kísértő gőg, hiúság vagy hübrisz árnyékától is, és amitől közös elődünk, Harag György maga is óva intett, semmilyen helyzetben nem válik önnön szobrává. Vagy ahogyan szintén Harag fogalmaz egy általam sokszor idézett példázatában: nem megy önmagába bele.

Stier Péter egész eddigi közéleti, szakmai és színházmenedzseri pályája során ezzel a fajta hübriszmentes céltudatossággal képviselte, a világ legegyszerűbb és legeredményesebb módján mindazokat az ügyeket, amelyekben

Stier Péter. Horváth László felvétele

hinni tudott. És bár ezek az ügyek sokfélék voltak, és számos különböző területen hozták meg gyümölcseiket, ha jól figyelünk körvonalaira, összképükből mégis kirajzolódik valami. Előbb csak egy téglát talán, de hátrább lépve fal és tető. Még távolabbról rátekintve, rádöbbenünk: egy város látképe az. Egy városé, amivel Péter szíve éppúgy tele van, mint a családjá szeretével, vagy éppen színházszeretettel. Talán kitalálják: úgy hívják, Szatmárnémeti.

Fontosnak érzem szót ejteni erről a helyről, mint mozgatórugóról és motivációról, amelyből, mint sámsoni erő, Péter kifogyhatatlan tettvégya származik. Beszéljünk hát Szatmárról egy kicsit – addig is fellélegzik a díjazottunk. Stier Péter Szatmáron született, 1980. február 17-én. Szatmáron járt iskolába is, a Kölcsey Ferenc Főgimnáziumban érettségizett, majd néhány év kolozsvári kitérő következett, ahol a Babeş-Bolyai Tudományegyetem környezettudomány szakán folytatta tanulmányait, s már ekkor aktívan részt vett a közösségi és diákéletben, a Kolozsvári Magyar Diákszövetség keretében.

Bár sosem beszéltünk erről, esküdni mernék, hogy valójában sosem volt valódi kérdés számára, hazatérjen-e. Azt hiszem, ismerem annyira, hogy kérdés nélkül is tudjam erre a választ.

2002-ben mindenestre visszatért szülővárosába, és egyből az Északi Színháznál helyezkedett el, amelynek 2009-től ügyvezető igazgatója, 2010 és

2012 között főigazgatója, 2012 és 2017 között pedig adminisztratív igazgatója volt. 2017-ben megbízott főigazgatóként, azóta pedig, mind a mai napig, újra adminisztratív igazgatóként dolgozik. Fiatal kora ellenére a legnagyobb vezetői tapasztalattal rendelkező és legrégebbi tagja színházunk igazgatói karának, olyan oszlopa, vagy – ha már nevében őrzi e kínálkozó bibliai analógiát – kösziklája intézményünknek, akihez nem véletlenül fordulok magam is, nemcsak adminisztratív természetű ügyekben tanácsért, ha elakadok, vagy csak megerősítésre van szükségem döntéseimben. Sokan vagyunk így ezzel, szorult helyzetekben. És Péterre mindig bizton számíthatunk, amikor nem szaladni, hanem átvágni kell azt a bizonyos, kibogozhatatlan gordiuszi csomót... Ő ugyanis még vezérigazgatóként sem veszítette el azt a szemléletmódját és tapasztalati bázisát, amelyet vélhetően legelső munkakörében, közönség-szervezőként sajátíthatott el: a nézőkre fókuszáló szervezőképességét. A szó jó értelmében szervező tudott maradni, kiterjesztve és nagyobb távlatokban érvényesítve képességeit: nemcsak közönséget, de közösséget és munkaközösséget, nemcsak előadást, de nemzetközi merítésű, hatalmas fesztivált is szervezett, és mindig úgy vett részt az intézmény vezetésében, hogy közben egyik kezét folyamatosan a közönség ütőerén tartotta, letapogatva szinte a szívük dobbanását is. Ugyanakkor – és ezt legnagyobb erényei között tarthatjuk számon – soha nem pusztán kiszolgálni, hanem szolgálni, azaz tanítani és nevelni is szeretne volna ezt a közönséget, azaz pontosan tudta, hogy különbség van aközött az előadás között, amit az ember látni szeretne és aközött, amit látnia kell – mert kevesebb volna nélküle az élete...

Igazgatói munkássága mellett tovább tanulva a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Gazdasági Tudományok Karán, bank- és pénzügy szakon szerzett újabb diplomát, a munkaköréből adódó teendői mellett pedig több fontos feladatot is ellátott a szatmárnémeti magyar közösség kulturális rendezvényeinek szervezésében. 2008 óta tagja ugyanis az Identitás Alapítvány kuratóriumának, 2009-től 2018-ig pedig az alapítvány által szervezett Partiumi Magyar Napok főszervezője volt. Mindezek mellett volt ideje – és türelme,

teszem hozzá – fontos közéleti és politikai feladatok ellátásához is, az RMDSZ ifjúsági, városi és megyei szervezetének keretében. 2006-tól a városi szervezet jegyzője volt, 2012 és 2016 között pedig a Szatmár Megyei Tanács RMDSZ-es tanácsosa.

Talán különösebb magyarázat nélkül is kitetszik a felsoroltakból, hogy motivációinak, cselekvéseinek epicentrumában lokálpatriotizmus áll. Vagy ha úgy tetszik, maga Szatmárnémeti. A város, amely nemcsak közéleti és kultúraszervező munkásságának gyűjtőpontja volt, de amely meghozta számára a szerelem, a családalapítás és a szülővé válás örömét is.

Ha közösségi működésének számos terepe és minősége közül mégis ki kellene emelnem a számomra legfontosabbnak és legmaradandóbbnak tetszőt, azt mondanám, az én szememben Stier Péter elsősorban színházépítő. Nemcsak azért, mert aktívan részt vállalt gyönyörű műemléképületünk 2014 és 2016 között, európai uniós forrásokból történt felújításának felügyeletében, és nem is csak azért, mert – biztosan tudom – ugyanilyen árgus szemekkel követi most nyomon a stúdióknak nemrég kezdődött felújítási munkálatait is. Nem pusztán a szó materiális értelmében vett építkezésekre gondolok itt csupán, hanem az ezekkel organikusan

összefonódó koncepcionális építkezésre. Még a művészeti értelemben vett építkezésre is, amennyiben Stier Péter mindig konstruktív partnere tud lenni a mindenkor művészeti vezetésnek is.

Sokáig tudnám még sorolni színházépítő érdemeit. Nélküle ugyanis ma nem működhetne egy ugyancsak felújított, patinás műemléképületben társulatunk bábszínháza sem, nem szervezhettük volna meg a fesztivál teljes történetében a legnagyobb és legtöbb előadást felvonultató szatmári IFesztet, és nem lehetnének a jövőre nézve is igencsak ambíciózus terveink. Péter ugyanis az az ember, akivel nemcsak álmodni lehet, hanem tervezni is.

Ezért, ha végezetül megengednek nekem ennyi szubjektivitást, én ezúton is megköszönöm jósorsomnak és neki, hogy immár nyolc éve tervezzük közösen a szatmári színjátszás jövőjét és szolgáljuk, sokszor ellenkező irányból közelítve, sokszor heves viták kohójában érelve közös terveinket, a szatmárnémeti magyar színjátszás ügyét. Olyan roppant teher és felelősség ez rajtunk, amit nemhogy akkor, nyolc évvel ezelőtt, de még ma, harmincöt éves fejjel sem mernék vállalni nélküle. Szerteágazó munkásságának tehát hadd köszönjem itt meg külön ezt a számunkra, szatmári színházcsinálók

és színházlátogatók számára legfontosabb szeletét, amelyből, ha nem vigyázunk (vagy inkább ha mások nem vigyáznak árgusan), még egy új szatmári stúdiószínház is megszülethet, egy évekkal ezelőtti, éjszakába nyúló beszélgetésünkéből, jobban mondva tervezetésbe fordult álmodozásunkból kiindulva – és megjegyzem, nem akármilyen építés tervei nyomán.

És hogy miért is nélkülözhetetlen az a sokszor, sokak számára talán nem is látható munka, amit Péternek köszönhetünk? Hadd érzékeltessem egy egyszerű hasonlattal:

Egy színház működése olyan, mint az angyalok járása Jákob lajtorjáján. Fel és alá, ég és föld között. Egyes angyalok a föld felől emelkednek az égbe, mások onnan szállnak szorgosan alá, és amikor némelyikük odafent van, szükséges, hogy mások épp két lábbal legyenek a földön. De a céljuk mindig ugyanaz: összekötni földet és eget – és mindig találkoznak félúton. Közöttük pedig alighanem akad olyan is, aki még a létrára is figyel, el ne vágjon, ki ne törjenek a fokaik. Mert másik út nincsen fölfelé.

Ezt a figyelmes tekintetet is sokak megköszönve gratulálok most ehhez a megérdemelt díjhoz Stier Péternek – Önöknek pedig köszönöm, hogy meghallgattak.

EMKE • Bányai János-díj

Pozsony Ferenc | DIMÉNY-HASZMANN ORSOLYA méltatása

Az EMKE vezetősége 2022-ben Dimény-Haszmann Orsolyának ítélte oda a Bányai János-díjat, kiemelkedő etnográfusi és muzeológusi munkájának elismeréseként.

A kitüntetett néprajzkutató voltaképpen beleszületett, észrevétlenül belelevenődött a csernátoni Haszmann Pál Múzeum tevékenységébe, hisz a nagyapja által Csernátonban alapított gyűjtemény, intézmény állagait, kiállításait édesapja irányította, vezette tovább nagy szakértelemmel és odaadással évtizedeken át. Haszmann Orsolya így már gyermekkorától kezdődően cselekvőn részt vett néprajzi tárgyak gyűjtésében, különböző tematikus kiállítások megnyitóján, valamint kézműves és múzeumpedagógiai tevékenységekben.

1998-ban érettségizett a kézdivásárhelyi Bod Péter Tanítóképzőben, majd 2003-ban a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Néprajz és Antropológia Tanszékén szerzett etnográfusi diplomát. Ugyanott 2003–2005 között sikeresen elvégezte az intézet mesteri szakát is, majd 2012–2019 között a Hungarológiai Tanulmányok doktori iskola hallgatója volt. Disszertációját Keszeg Vilmos professzor irányítása mellett készítette és védte meg, melyben a csernátoni Haszmann Pál Múzeum történetét új források és módszerek segítségével vizsgálta és mutatta be. Kiváló doktori dolgozatának megszerkesztett változata nemrég jelent meg az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadásában *A csernátoni Haszmann Pál Múzeum története. Intézményalapítás, intézményesülés,*

a múzeum első évtizedei címmel. Kiemeljük, hogy már 2012-től a nagymúltú Székely Nemzeti Múzeum csernátoni részlegének muzeológusa, majd 2013-tól annak szakképzett részlegvezetője.

Vezetésével 2018–2020 között a múzeum udvarán álló (albisi, bélafalvi, varygasi) székely házakat és gazdasági épületeiket felújították, kiállításait korszerűsítették, s négynyelvű panókkal látták el. Az intézmény szakmai leltárában jelenleg több mint 34 000 néprajzi objektum szerepel, azok közül pedig a tárlatokban 2500 tárgy látható. Vezetésével a következő nagy sikerű kiállításokat valósították meg: 2009-ben *A kendertől a vászonig*, 2011-ben *Csutkabuba – népi gyermekjátékok*, 2012-ben *Gyermekábrázolások a régi idők fotográfiáin*, 2013-ban *Rostáinkra*

Dimény-Haszmann Orsolya.
Horváth László felvétele

lyuggatott ősi jelképek, 2013-ban „Férem uram itthon légy, itthon nem csíp meg a légy” – feliratos falvédők, 2014-ben

„Tudatom, hogy én még jól vagyok...” – írott és tárgyi emlékek az első világháborúból, 2016-ban Háromszéki írott tojások, 2017-ben Zabla, kengyel, fanyereg – lószerszámok, 2018-ban Önkéntes tűzoltók Háromszéken, 2018-ban 45 éves a Haszmann Pál Múzeum – intézménytörténeti tárlat.

Dimény-Haszmann Orsolyának döntő, meghatározó szerepe van a múzeum alapkiállításának korszerűsítésében, a hatalmas tárgyi és kéziratos állag digitalizálásában, látogatóbarát kiállítások és rendezvények megszervezésében. Vezetésével a múzeum továbbra is megőrizte az intézmény korábbi nyitottságát, ahol évente számtalan foglalkozást, kézműves tábort, szemináriumot szerveznek, ősszel pedig megrendezik a 20. század eleji mezőgazdasági gépek *BuRRogatató* elnevezésű, nagyon népszerű, interaktív bemutatóját, felvonulását.

Dimény-Haszmann Orsolya folyamatosan és tudatosan arra törekszik, hogy minden évben különböző csoportokat (iskolásokat, fiatalokat, idősebbeket) szólítsanak meg változatos és interaktív múzeumpedagógiai foglalkozások, nyílt múzeumi napok,

könyvbemutatók, tudományos szemináriumok keretében. Nem tartom véletlennek, hogy a múzeum udvarán az utóbbi évtizedben fellendültek a kisgyermekeknek szánt programok, foglalkozások: három csodálatos gyermek édesanyja.

Az erdélyi és a magyarországi etnográfusok folyamatosan azt tapasztalják, hogy a csernátóni hatalmas néprajzi gyűjtemény és múzeum nem holt, régi tárgyak szentélye, azt látják, hogy az alapítók, idős és ifjabb Haszmann Pál öröksége jó kezekbe került, aki nemcsak az intézmény szakmaiságát, hanem nyitottságát, szellemiségét is sikeresen tovább folytatja. Dimény-Haszmann Orsolya irányításával a csernátóni múzeum továbbra is nagyon fontos összmagyar autonómiasziget, a székelyföldi magyar kulturális örökség értékes tárháza.

Bízom abban, hogy a mai szakmai elismerés újabb lendületet fog majd nyújtani múzeumi munkájához.

A kitüntetettnek jó egészséget, további kiváló eredményeket kívánok. Kedves Orsolya, szívből gratulálok ehhez a rangos szakmai díjhoz.

EMKE • Janovics Jenő-díj

Maksay Ágnes | SZÉKELY BLANKA méltatása

Engedjék meg, hogy felidézsem egyik múlt heti telefonbeszélgetésemet Blankával. „Ági! Csak szólni akartam, hogy a holnap nem jó, mert teljes gőzzel tanítok, ezért holnapután ki leszek nyiffanva, délelőtt nem tudok forgatni, de délután, miután beírtam Szofit az iskolába, és kivettem a fiamat az oviból, megírom a két kisriport szövegét. Mondd meg a kollégáknak, hogy a színházba én szeretnék menni pénteken, a bemutatót semmi pénzért nem hagyom ki, és kérlek, ne felejtsetek el a kiállításmegnyitót, valaki menjen el helyettem, mert én aznap műsort vezetek, akkor vesszük fel a jövő heti Nézőpontot” – eddig az idézet, amihez gyorsan hozzáteszem, hogy az aktuális fordítói munkái most nem kerültek szóba, pedig valószínű most is, mint mindig, folyamatban van egy regény – vagy egy novella – angol nyelvre történő átültetése. Szóval, tisztelt egybegyűltek, ez

Székely Blanka. Kiss Gábor felvétele.
Kép: a Videopontes közösségi oldal

Blanka: a televíziós újságíró, a médiaoktató, a fordító és a boldog családanya. Szoktam mondani, hogy egy ideje a tenyerén hordja a Jóisten, hiszen van egy gyönyörű családja, és egyszerre több olyan munkahelye, ahol olyasmit csinál, amit nagyon szeret, és ahol őt is szeretik.

Ha most lexikonszócikket kellett volna írnom Blankáról, akkor abban azt olvashatták volna, hogy „Székely Blanka újságíró, fordító, műfordító. Jelenleg a Video Pontes stúdió munkatársaként dolgozik a magyar közszolgálati médiának, oktat a Nemzeti Tehetséggondozó programban, műsort vezet a Székelyhon Nézőpont mozgóképes rovatában. Marosvásárhelyen született 1980-ban. Elemi és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte, a Bolyai Farkas Líceum intenzív angol osztályában tett érettségét. Aztán Kolozsváron következtek az egyetemi évek. Itt 1999–2003 között a Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Angol–Magyar–Földrajz szakán szerzett diplomát, amivel párhuzamosan 2001 és 2003 között a színművészeti szakot is elvégezte Salat Lehel osztályában. Diák-kori színpadi szerepei mellett rövidfilmekben is kipróbálta magát, hogy aztán következzenek az amerikai évek. A kontinens hangulatába diákmunka révén kóstolt bele, majd Kolozsváron, az Európai Tanulmányok Kar Amerikanisztika tanszékén mesterizett. Elbűvölte az a világ, beleszeretett Amerikába, így aztán a Cultural Homestay International programon keresztül még két évet San Franciscóban és Kaliforniában töltött, megalapozva itt az angol fordítói tudását. Eddig az idézet a lexikonbeli Blanka szócikkből, mert itt már váltanék a szubjektívebb jellemzésbe, amit úgy folytatnék, hogy világfelfedező, utazó habitusa mai napig megmaradt, de mint aki évek óta mellette és vele dolgozom, állítom, hogy *ő azért utazik, hogy aztán hazajöhessen*. Ha itthon van, hiányzik neki Amerika és a nagyvilág, de amikor ott van, egy idő után nagyon várja, hogy ismét lelépjen a kincses városban landoló

repülőgép lépcsőjéről, szívja a kolozsvári, vagy a számára egy ideje oly kedves csomafalvi levegőt, és – kérem, értelmezzék ezt a szót átvitt értelmében – világfelfedező énje, kíváncsisága hajtotta őt az újságírói pályára, amely, lássuk be, egy életforma.

Aki erre adja a fejét, az végezze ezt becsülettel, hitelesen, meggyőzően, figyelje a társadalom rezzenéseit, tisztelje hagyományait, viseltesen empátiával a kis és nagy emberek, vagy éppen a szegények iránt, keresse-kutassa a megfelelő szavakat mindaddig, amíg biztos benne, hogy megtalálta az általa éppen kutatott, megfigyelt történethez leginkább passzolókat. Ez Székely Blankáról mind elmondható, sőt kiegészíthető azzal, hogy nagyon jó témaérzékenységgel jár-kezel a világban, és noha nem titkolja, hogy a színház, a képzőművészet, a film, az irodalom az, ami közel áll hozzá, az erdélyi társadalmunkat érintő szociális és gazdasági kérdések mellett sem megy el, a politikát viszont távol tartja magától, és amint már mondtam, a Jóisten

a tenyerén hordja, ezért aztán ezt meg is teheti.

És még valami: Blanka ízig-vérig nő. Teszi ezt a ruhája, a sminkje, a frizurája, az önbizalma. Nem véletlenül írt éveken át a *Nőileg* című folyóirat számára is. Fantasztikus családanya és feleség, és mint minden nő, jól tud mesélni, nemcsak a gyermekeinek, de mindenkinek, aki őt olvassa, hallgatja, vagy éppen nézi a televízió képernyőjén. Meséi, történetei, amikor riportokká, kisfilmekké, újságcikkekké nemesülnek, a szakmai tudás mellett erkölcsi tartásról, kiegyensúlyozottságról, józanságról tanúskodnak a hitelesség jegyében. Székely Blankától, a Janovics Jenő-díj idei kitüntetettjétől sok szépet kapott már az olvasó, a néző. Amit ő adott, azt ezzel a díjjal hálálja meg neki, annak a közösségnek a nevében az EMKE, amelyért ő újságíróként dolgozik, és kívánom, hogy dolgozzon még sokáig. A díj rangjának emeléséhez biztos vagyok benne, hogy hozzájárul az is, hogy Te ma ezt megkapod. Őszintén gratulálok!

EMKE • Kallós Zoltán-díj

Panek Kati | **ÁDÁM GYULA** morzsái
Ádám Gyula méltatása

áttetsző rozsdá levelek szűrik az avarillatú fényt
szántók mezők csíkos-karcos szöttesek
hirtelenőszben zöldbe meszesedett porhavas végtelen ösvény
a hegytetőn páratlan páros kaliba
azúr égen elkent ködök alatt falvak üvegkalárisa
repedt ólomüveg ablakban villan a fancsali nap
sugársávós kapaszkodó a lesepert csillagporos padlás
vajákosok szövőszékei-rokkái
telezsákok súlya-szerelme
a macskafán az öngyilkos kukoricacsövek akasztottak erdeje
présben szőlőfürtök mustos zuhataga
az odorban körmönfont kosárban tejesdiók illatoznak
feneketlen kút kék árvácskás veder
csalé pad és végenincs léckerítés
vetkőző vályogfal szű-cifra borona gerince
a tapaszos házban szemérmes faragott ágybütü
a tiszta szobában festett ládák kérkednek
csendélethez áll modellt kerek csicseskorsó és kövér sütőtök
fekete vaskemencék izzó szerencsepatkói
farkasordító hidegben pásztor tüze lármafa lángok
útjelző mind
szivaras Júdás ölében csalé korona a kisdud hamvas fején
évszázados mézskövek közé préselt dagadt morcos kisan-
gyalom
vihartépte vártemplom hajófalán bájos csonka festett szentek
elcsángált faszeges krisztusok választatokon tehetetlenkednek

Ádám Gyula. Horváth László felvétele

némán idegen szavak útvesztőiben
meztellábak metszetlen nyoma
katonabakancsos léptékkal barázdált férfiarok lóporos kő-
nyomata
gyógynövénytengerben gyógyíthatatlan kendős és kendő-
zetlen párosélet
szusszanós csendek a küzdelmes arcok panoptikumában
a mindenkorban maszatos csemeték jövőkedve ragyogása
tánc ópiuma táncos bódulata vasárnapról vásárnapig
víg hegedűs felett hódfarkú cseréptető
alatta öreg furulyás boldogasszonyával
pirosbetűs napok vad örömei
reccsen a csattan a harisnyás lajbis télűző ostoros fiatalvirtus
kék kecskék táncos medvék ördögpfókák ígéznek megkör-
mődött farsangi pocsolóyákban
röhögő lovak perzselt nagyúrfejú disznók vereskakasütős
képek
tömörszürke nyájban piros bojtos ma született bárány
amennyi arcnak rövid expozíciója annyi hosszú története
nagy felbontás kisemberek
képírás fehéren feketével
ára van pedig a lesnek

a szemtanú mindent magával cipel a szomorokat vigyázó
apostolok türelmével
„szívemet hozzád emelem benned bízom uram”
a fotográfus minden története egy-egy pille szírom szeme
írásában
őrli sugaras vízimalmain az életek kipergett magvait
ezek virágos bársony pántlikákról álmodó öregasszonyok
fogatlan mosolya alatt hasas
tekenőben kovászolódnak
mígnem megveretve de megtörve nem urmós-sebes boros-
tyánszín forró kenyerekként
kerülnek az úrasztalára
szentületkor
a képíró alig bír el édesterhével
Ádámcsutkáig ér a múlt
s hogy el ne tévedjünk Erdélyből – ez a székely Rubljov¹ meg-
osztja velünk Isten
kenyerének szemén szedett morzsáit

Jegyzet

¹ Andrej Rubljov (Андрей Рублёв), (1360 és 1370 között – Moszkva, 1430. január 29.) a legismertebb orosz ikonfestő.

EMKE • Kovács György-díj

Fülöp Zoltán | KOZMA ATTILA méltatása

Méltatásom gyors és rövid, mint ahogy ő is, akiről szól, röviden és gyorsan szereti intézni a dolgokat. 1977. november 3., Kovászna. Megszületett. Gyermekkor, kamaszkor, óvoda, iskola Kovásznán.

1996–2000: Színművészeti Főiskola, diploma Marosvásárhelyen.

2000-ben érkezett Csíkszeredába, mint frissen végzett színész. A társulathoz való kötöttséget 2008-ig bírta, majd szabadúszó színész lett. Ezt tizenhárom évig művelte.

2021-ben visszatért a Csíki Játékszínhez, ahol jelenleg is szolgál.

Huszonkét év! Nagy idő!

Mit is produkált ezalatt a huszonkét év alatt?

Először is három gyönyörű gyermeket! Írt és mondott reklámokat a rádiókban, stand-upozott – lásd Open Stage, filmekben szerepelt, a Legendárium rajzfilmjeiben övé az Ördög hangja, könyvet írt, és eljátszott közel nyolcvan színpadi szerepet.

Volt Csupaháj, és itt nem testalkatára gondolok, hanem egy mesejáték-figurára, volt Balga, Lord Frank Babberley, Csipike, Sir Kán, Akhilleusz, Oszip, Félix gróf, Dömötör főpincér, Lázár Wolf, Wurm, Lopahin, Blondin Gáspár, Tóték

Őrnagya, Jacob Marley az *Isten pénzéből*, Hány János, Szatyin, Koch írnok, volt Dorn a Sirályból, Pájinkás János, III. Richárd, Bóni gróf, és legutóbb Orgon, hogy csak néhány fontosabb alakítását említsen. Mint szerepei mutatják, a paletta nagyon széles és nagyon színes. Huszonkét éve, hogy mellettem ül az öltözőben, ismerem, a barátom, mégis nehéz róla méltatást mondani.

Tudom, mire hogyan reagál, érzem finomabb rezdüléseit, láttam szárnyalni, és láttam porba hullani. De láttam fénymadárként feltámadni, láttam sírni, láttam dühöngeni, és láttam „normálisan” viselkedni. Tehetsége vitathatatlan, humora mindent fölülmúl. Úgy tud rögtönözni, hogy azt lehet hinni, régóta készült rá. Előadásmódja fesztelen, az óriási lendületét rendkívüli ügyességgel társítva szüli meg alkotásait. Az általa megformált drámai hősök mindig hordozzák a komikum csírát, a komikus figurák a tragikum ellenpontjait mutatják.

Huszonkét év! Bizony, érett színész lett belőle és bátran állítom, hogy a Csíki Játékszín vezető színészévé vált.

Egy méltatás, egy véleményezés mindig szubjektív, de tény, hogy az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület kitüntető figyelme ráirányult és

Kozma Attila. Rohonyi D. Iván felvétele.
Kép: a Szabadság honlapja

méltán jutalmazta Őt eddigi munkásságáért a Kovács György-díjjal.

Hölgyeim és uraim, ő Kozma Attila barátom és színész társam, akinek ezúton is gratulálok és kívánok hosszú, sikeresen és alkotásban gazdag életpályát!

Csucsuja István | LUCIAN NASTASĂ-KOVÁCS méltatása

Igen örömteljes számunkra, hogy Lucian Nastasă-Kovács, gr. Kun Kocsárd-díjra való érdemességét a magyar művelődésszerveződések eme reprezentatív helyén is elismerték. Ő ugyanis mindig fennkölt eszméket és gondolatokat vallott, és a társadalom, a nemzet, a közélet, a magyarokhoz fűződő viszony, a határainkon átnyúló intézményi kapcsolatok megteremtése érdekében szolgált. Módjában állt tenni ezekért, és ő tett is. A Iași-i egyetemi körökben elért tudományos teljesítménye Kolozsváron az Akadémia Történeti Intézetébe juttatta, s tanszéket biztosított számára a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen is. Bizonyított szervezési és kommunikációs képességei, de mindenekelőtt megalapozott tudományos presztízse folytán – Budapesten, Párizsban, Tel-Avivban tanított vendégtanárként, külföldi tudományos testületek szerkesztőségei vallották magukénak Oxfordban, Szentpétervárott, Krakóban – intézeti osztályvezető lett, s egyúttal, az egyetemen a Nemzetközi Kapcsolatok doktori iskolájának élére is kinevezést nyert. Mindebben szerepet játszott, hogy a mai, az egymásnak feszülést természetes állapotnak tudó világunkban Nastásának nem voltak előítéletek mentén kialakított preferenciái, az egyenlőség és esélyegyenlőség szószólója volt. Ebbéli minőségében Nastasă felvállalta és részese lett gondjainknak, aspirációinknak, és segítséget nyújtott az erdélyi magyar tudományosság fejlődési feltételeinek biztosításában, lehetőségeinek gyarapításában. A magyar egyetemi és kutatói központokkal kialakított esetleges, és főként személyi együttműködésre alapozott viszonyokat intézményesíteni igyekezett. Idetartozik, hogy ő látta azt, amit mások nem, hogy milyen hozama van annak, ha a Magyar Külügyi Intézet Közél-Kelet szakértője kap helyet doktori iskolájában.

Az új módszerebeli felvetések nem tudták megingatni Nastasă azon meggyőződését, hogy az írott dokumentumok jelentik a múlt „legelalkudhatatlanabb” bizonyítékait. Ezért közölt 1956 magyar forradalmáról kötetre menő okleveles anyagot.

A szakma és a nemzetközi tudományos élet egyetemtörténeti, az elitek, a román „intelligencia” kialakulásával kapcsolatos tanulmányait tartja a

Lucian Nastasă-Kovács. Horváth László felvétele

legtöbbről. Az egyetemi amfiteátrumok világáról, az ottani pulpitusokhoz vezető karrieréről írt könyveit bestsellerként keresik. Itt hangsúlyozni illik azt, hogy ő tette ismertté az 1959. évi egyetemegyesítéshez vezető út legfrappánsabb dokumentumait. Miként azt is, hogy a román értelmiség modern kori formálódásának nyomait keresve Budapesten, Bécsben, Krakóban, de talán a Moldvából kiszígeztelt, s osztrák tartományá telt Bukovina fővárosában, Csernyivciben jött rá Nastasă, a közép-európaiság s kultúra kétségbevonhatatlan léte, történelmi tényére, hogy aztán kimutassa azt: ennek volt egy összekötő ereje, amit a németiség és a zsidóság szolgáltattott, s ennek öröksége még megmaradt. Ezért írt ő az itteni kultúrák egymásra utaltságáról, s tett sokat a zsidóság itteni kultúráteremtő erejének ismeretéről. A zsidóságra zúdult mérhetetlen szenvedésekről is írt ennek kapcsán, mindig úgy, hogy a forrásanyagban belül maradt, közel hozta számunkra a korszakra jellemző talmudi bút és bánatot, de fontoskodó célzásai és sejtetései nem voltak, mint másoknak: hogy a bekövetkezett brutalitások csak egy bizonyos területre rekesztődtek, a bűnök átka miatt szállna ránk.

Nastasă pályája úgy hozta, hogy ma a művészvilághoz, az erdélyi művészeti és kultúrhagyaték őrzésének és megjelenítésének legimpozánsabb, s talán a legfontosabb intézményéhez van leginkább köze. A Szépművészeti Múzeum igazgatója. Ebbéli első feladatának tekintette, a politikai beszüremléseket kiiktatva, hogy az évtizedekig raktáron sínylődő gyűjtemények hozzáértő feldolgozását biztosítsa. Ennek egyik eredményét szemlélteti a 19. századi erdélyi portréfestészetet bemutató kiállítás, majd a két világháború közötti erdélyi festőké. Gondja volt aztán arra, hogy a román országos szövetségek és művészeti akadémiák mellett a magyar alkotók és társulások is, mint például a Barabás Miklós Céh, rendszeresen kiállítási teret kapjanak nála. A kolozsváriak igen jó néven vették közreműködését, a Kolozsvári Magyar Napokra időzített kiállításait, azt, hogy a Magyar Nemzeti Galéria idehozhatta kiállítani egyes gyűjteményeit. Az EMKE-vel való készséges együttműködés eredménye volt a felvidéki Petrla Ferenc-Señor műveinek kiállítása.

A szellemi és művelődésbeli gyarapodás érdekében Lucian Nastasă intézményét ténylegesen a kulturális megnyilatkozások színterévé tette. A tárlatok helyszínein „a szép versnek, a jó könyvnek, muzsikának estjei” kapnak helyet.

Nastasă-Kovács a művelődés és művészetet képviselő rendszerben súlyt és pozíciókat eszközölt ki számunkra; érezhettük figyelmes jóindulatát, hogy vállalta és részese lett gondjainknak, aspirációinknak. S tudjuk róla, erejét most éppen az köti le, hogy a Bánffy-palota elhibázott sorsának követhetőségét majd a törvény előtt biztosíthassa, kapott rendeltetését ez szépen és maradéktalanul betölthesse.

Ma már a politika mindent átfogó regiszterei a családmodell körül is sok zajt csapnak. Nastasă családja hagyományos család, sőt egy erdélyi képletbe illik. Díjazottunknak román, nevének a magyar kultúra a sajátja, a lánya pedig a művelt századok nyelvét és műveltségét hozta a családba. S persze, legutóbb talán a legértékesebbnek véltet, két kisunokát.

Minden elismerésünk az adományozó iránt, további sikereket és jó egészséget kívánunk a díjazottnak.

Gurka-Balla Ilona | RUGINĂ IRÉN méltatása

S aját bevallása szerint mindig is a könyvtár és a könyvek bővületében élt, így a rendszerváltás évében örömmel jelentkezett a Bákóban meghirdetett könyvtárosi állásra, mivel akkor ott élt a családjával. Sikeres volt a pályázata, az elkövetkező harminc évben a könyvtárosi hivatásának szentelte minden idejét. Műszaki végzettsége van, viszont a könyvtárosságban teljesedett ki, találta meg hivatását, és szívvel-lélekkel végezte ezt a szolgálatot.

Kezdetben egy fiókkönyvtárban dolgozott, majd a felnőtt kölcsönző részlegen. Ott, a bákói könyvtárban ismerkedett meg e nemes hivatás alapjaival, majd részt vett könyvtáros képzéseken is. Nagyon szeretett ott dolgozni, de sajnos messze volt a szülővárosától, Nagyszalontától.

A sors úgy hozta, hogy sikerült hazajönnie a szalontai Teodor Neș nevével viselő municípiumi könyvtárba, ahol könyvtárvezető lett. A Csonka-toronyban levő Arany János Emlékmúzeum mellett épületben volt a városi könyvtár. Itt teljesen más feladatokkal kellett szembenéznie, mint a bákói könyvtárban: az olvasói szolgáltatások mellett a beszerzés, a könyvek feldolgozása, a katalóguscédulák készítése, a katalógus bővítése, a különböző témájú bibliográfiák összeállítása, a könyvtárban zajló rendezvények szervezése, a polgármesteri hivatallal és a helyi önkormányzattal való kapcsolattartás – mind az ő feladatköréhez tartozott.

A könyvek beszerzésénél figyelembe vette minden korosztály olvasói igényeit, a kiadói újdonságokat, a könyvek árát, sőt a lakosság nemzetiségi arányát is. Az évek során több cikket írt kulturális évfordulók kapcsán a helyi kétnyelvű újságba (*Jurnal salontan – Szalontai Napló*). A Bihar megyei könyvtár által működtetett blognak is küldött beszámolókat az eseményekről, ezeket többnyire románul is, és magyarul is megfogalmazta. Részt vett a megyei könyvtár internetes helytörténeti projektjében, amelynek keretében a város jellegzetes épületeiről közölt szövegeket mindkét nyelven. A Bukarestben megjelenő *Biblioteca* című folyóiratba is küldött egy cikket a könyvtárról.

Helytörténészük, Dánielisz Endre tanár úr néhány kötetének (*Az Arany János Főgimnázium, Nagyszalonta a 20.*

Rugină Irén. Rohonyi D. Iván felvétele.
Kép: a Szabadság honlapja

században, Nagyszalonta jeles szülöttei) román nyelvre való fordításában is részt vett. Az *Andrei Gripp: O viață închinată sportului* című kötetet (szerzők: Ștefan Maroti és Petru Pețan) pedig magyarra fordította az egyik kolléganőjével együtt.

Sok óvodás- és iskoláscsoport látogatta meg a könyvtárat, és vett részt a különböző programokon. Rugină Irén fontosnak tartotta, hogy a könyvtárlátogatások alkalmával is felhívja a gyerekek, fiatalok figyelmét Nagyszalonta kulturális értékeire. Szerveztek versenyeket is a gyerekeknek, volt néhány könyvbemutató, megemlékeztek számos évfordulóról, együttműködve a város és a környező települések pedagógusaival és könyvtárosaival. Havonta a könyvtár adott otthont a Versbarátok Körének.

Sokszor voltak látogatóik külföldről is, akik nemcsak az Arany János Emlékmúzeumra voltak kíváncsiak, hanem a könyvtárra is. 2003-ban, a Bihar megyei könyvtárban zajló országos konferencián részt vevő könyvtárosok, szakemberek meglátogatták a nagyszalontai könyvtárat is. 2018-ban pedig a magyarországi Békés megyéből fogadták a könyvtárosokat.

Módszertani találkozók is zajlottak a környező települések könyvtárosaival ebben az időszakban. A megyében elsők között voltak, akik a Biblionet programban részt vettek. Minden rendezvény a kollégák segítségével valósult meg.

A nagyváradi székhelyű Bihar Megyei Gheorghe Șincai Könyvtár az év legeredményesebb vidéki könyvtárának szánt könyvtári tróféáját első alkalommal a nagyszalontai közkönyvtárnak ítélte meg (2007-ben).

Rugină Irén a kezdetektől részt vett a Márai-programban, amelynek keretében kb. ezernyelcszáz értékes kötetet tudta gyarapítani a könyvtár magyar nyelvű állományát. Minden hónapban kiállította a könyvtár állományából a kulturális évfordulókhoz kapcsolódó köteteket. Szerette a könyvek birodalmában a munkáját, amit igyekezett a legjobb tudása szerint végezni. Az évek során számos kulturális rendezvényen jelen volt, amit Nagyszalontán szerveztek. Arra törekedett, hogy jó kapcsolatot alakítson ki a város különböző intézményeivel, egyesületeivel. Részt vett a megyei könyvtár által, és néhány alkalommal a Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesülete által szervezett találkozókban is (Ilyefalva, Csíkszereda, Kolozsvár, Gyula). Az évek elröpültek, és eljött az ideje annak is, hogy nyugdíjba vonuljon. A kapcsolatot viszont megőrizte, nemcsak a helyi, de az ország többi részén lakó kollégákkal is.

Rugină Irén szakmai nagyszerűségét bizonyítja, hogy több mint három évtizede rendületlen hittel, kitartó és kiváló szakmaisággal végezte könyvtárosi munkáját, szolgálta az erdélyi magyar és az egyetemes romániai könyvtárügyet, és áldozatkészséggel részt vállalt a könyvtárnépszerűsítő tevékenységekben az erdélyi kulturális életben. Ehhez a nagyszerű munkához nyugdíjas éveiben is kívánunk számára a jövőben sok erőt, jó egészséget és további szakmai sikereket.

Rugină Irén valóban méltó a legmagasabb szakmai elismerésre, amelyet az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület a kiváló szakmai teljesítményt felmutató könyvtárosoknak ítél oda, és amelyet a Monoki István-díj fémjelez.

Az EMKE kitüntetése mellett a Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2000 lejes jutalommal járó különdíjjal értékeli a díjazott munkáját.

Példaértékű, alázattal és a legnagyobb szerénységgel végzett munkája szolgáljon erkölcsi irányadóként, buzdításként kollégáinak és a szélesebb szakmai közösségnek.

Demeter-Vincze András | **POTYÓ ISTVÁN** méltatása

A fféle déjà vu érzésem van, hiszen nem először állunk díjkiosztó gálán ebben a felállásban. Igaz, történt egy kis szerepcsere. Ezzel együtt nagy megtiszteltetésnek tartom a méltatásra való felkérést, melyet örömmel és hálátelt szívvel fogadtam el.

2014-ben Potyó István a Communitas Alapítvány Alkotói Ösztöndíjában részesült Musica Transilvanica című projektje megvalósításának támogatására. Engedjék meg, hogy az alapítvány honlapján fellelhető életrajzi adatokat idézzem:

„Potyó István 1983-ban született Brassóban. Ugyanitt kezdte el zenei tanulmányait a Gheorghe Dima Művészeti Iskola zongora főszeján, Margareta Ordean tanárnő tanítványaként. 2001-ben a gyulafehérvári római katolikus püspökségen kántori diplomát szerzett. 2002 és 2006 között egyetemi hallgató volt, előbb a brassói Transilvania Egyetem zenepedagógia, majd a kolozsvári Zeneakadémia azonos szakán. 2002-től 2004 nyaráig a brassói ferences templom kántora volt. Karvezetői tevékenysége révén számos településen koncertezett a brassói ifjúsági Kolping kórusal. 2004 júliusától a kolozsvári Szent Mihály-templom kántor-karnagyja. Az orgonajátszás művészetét Erich Türk egyetemi docenstől sajátította el. 2006-tól több helyen is koncertezett, többek között Kolozsváron, Brassóban, Sepsiszentgyörgyön, Nagyszébenben, Szatmáron, Marosvásárhelyen. Karmesteri minőségében a kolozsvári főtéri templom Szent Cecília kórusával és kamarazenekarával bemutatta az egyházi zene számtalan gyöngyszemét, liturgikus keretekben, illetve koncertek alkalmával. 2006–2008 között magiszteri képzésben részesült karvezetői szakon, majd 2012-ben doktori fokozatot szerzett a kolozsvári Zeneakadémián, a XVIII–XIX. századi erdélyi mise-alkotásokat kutatva.” Itt ér véget az idézet.

Az első, és egyben legőszintébb gondolat, ami megfogalmazódott bennem a mai szövegem megírásakor, ez volt: mit mondhatnék én Potyó Istvánról – rólad, kedves Pityu barátom –, amit még ne tudna rólad e közgyűlés tisztelt hallgatósága? Hiszen erdélyi kulturális

Potyó István. Horváth László felvétele

életünk igen ismert és aktív alakja vagy, nagy sikernek és elismerésnek örülsz határainkon innen és túl, kimagasló és átfogó egyházzenei tevékenységednek köszönhetően. Aztán jött az ihlet, hogy talán arról beszélhetnék itt és most, amiről máshol és máskor nem beszélhetett senki, éspedig személyes tapasztalataimról, élményeimről, melyek hozzád kötnek – mind muzsikusi, mind baráti szemszögből.

Bár munkásságod igencsak szer-teágazó – gondoljunk csak a Szent Cecília kórusal és zenekarral végzett munkákra, koncertorgonistai tevékenységedre vagy a Musica Transilvanica projektsorozatra és az annak alapjául szolgáló kutatómunkákra –, a ma átadásra kerülő díj névadójának szavaival élve bevallom, elfogult vagyok a kórusok iránt. Kórusokról, dalosokról c. írásában a következőket vallja Nagy István: „Nem mintha a hangszeres zenét nem szeretném, hiszen magam is hegedülök, hegedülni tanítok, fiatal koromban sokat festegettem, s a táncot se vettem meg, hanem a kórus... [...] A kórus szívemhez nőtt, kórusokhoz fűződnek legszebb művészi és nevelői emlékeim, s ami talán még fontosabb, kórusokban láttam rügyfakadását sok nemes emberi vonásnak, ami miatt az énekkarokra nemcsak úgy tekintek, mint művészegyüttesekre, hanem

mint emberséget tápláló, egyéniséget formáló közösségekre is.”

Magam sem fogalmazhattam volna meg szebben saját ars poeticámat, és meggyőződésem, hogy benned is különleges helyet foglal el az énekkar, mint entitás. Számos alkalmam volt ezt látni, tapasztalni közös projektjeink alkalmával, legyen az az ünnepi templomi szertartásokon előadott misék bármelyike, nagyobb szabású vokálszimfonikus művek hazai és külföldi előadása, vagy akár egyedibb projektek megvalósítása, mint például a Claudiopolis énekegyüttes előadásai. Nem mindennapi ambíció, lankadatlan bizalmad, rugalmasságod és kimagasló szervező-készséged olyan színvonalra emelték a Szent Mihály-templom zenei életét, amilyenre már nagyon megérett, és amire nagy szükség is volt. Úgy érzem, pont jókor érkezettl ennek a kórusnak az élére, összetartó ereje voltál a meglévő tagoknak, és igencsak erős vonzeró új, lelkes fiatalok számára. Gyermekednek tekintetted ezt a kórust, kamarazenekarával együtt. Erről tanúskodik, hogy nevével szólítottad (hisz az együttes névadója lettél), és hogy otthont teremtettél neki, hisz csodaszép próbatermének és közösségi terének létrejöttét is neked köszönheti. A Szent Cecília kóruson és zenekaron pedig érződik, hogy gondoskodó szülőjének tekint, ragaszkodik hozzád, és bizalommal követ.

Tapasztalatból tudom: kiváló muzsikusknak lenni nem elég, a jó kórusvezetőnek erős szervezőkészségre, karizmatikusságra, bátorságra és elszántságra van szüksége ahhoz, hogy sikeres vezéreljen egy köréje szerveződő csapatnak. Nagy István feladatának tekintetted Erdélyországunk karnagyainak ilyen nemű nevelését, az anyaországban szerzett tudásának szerves beépítését a hazai kórusok vezetőinek eszköztárába. Meggyőződésem, hogy ezt nemcsak kamatoztatnod sikerült eddigi életpályád során, de új szintekre is emelned hagyatékaink feltárására fókuszáló, mégis haladó eszméjű előadóművészi és tudományos munkád által.

Jeles képviselője és hírnöke vagy Nagy István eszméinek, és méltó részesedője a nevével viselő díjnak. Kitarást, inspirációt, erőt kívánok a további munkához! Gratulálok, barátom!

Bocsárdi László | **D. ALBU ANNAMÁRIA** méltatása

Örömmel értesültem D. Albu Annamária Poór Lili-díjáról, és örömmel vállaltam el a méltatását, nemcsak azért, mert pályája kezdete óta ismerem Annamarit, hanem azért is, mert igazán jellegzetes arca ő a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház társulatának, és egyben az erdélyi magyar színésztársadalom sajátos színfoltja.

Zsigerből játszó, veleszületett játékintelligenciával rendelkező színésznő. Játéka, ami pályája elejétől kezdve kivételesen expresszív, az idő múlásával rendkívül pontossá, mértéktartóvá vált. Alakításai színesek és árnyaltak. Ha csak legutóbbi szerepéről, Tótnéről, Mariskáról beszélünk Örkény István *Tótek* című darabjából, megállapíthatjuk, hogy rendkívül figyelemre méltó színésznővel van dolgunk, de ugyanezt elmondhatjuk az UNITER-díjas *Hamlet* előadásunk Gertrudis királynőjével vagy a *Koldusopera* Peachumné alakításával kapcsolatosan is.

Megpróbálom felvázolni, hogyan vezetett az út az említett szerepekig, amelyek az elmúlt időszak fontosabb munkái voltak az általam rendezett előadásokban.

1990-ben Tompa Gábor, Bíró József, Ferenczes István és jómagam alkottuk azt a bizottságot, amely előtt sikeresen versenyzőként a gyergyószentmiklósi Figura Stúdió társulatához. A társulat többi tagjához hasonlóan neki sem volt színészi végzettsége, viszont sugárzott belőle a tettekészség és a tehetségeket jellemző kíváncsiság. Öt évig tartó sajátos színházelméleti és gyakorlati képzés következett, amelyet többek között olyan neves szakemberek fémjeltek, mint a budapesti Nánay István színházkritikus, egyetemi tanár; Dúró Győző dramaturg, egyetemi tanár; Lantos László délvidéki performer, művészeti író; Lantos Erzsébet beszédtanár; Csák Zsolt mozgásművész; Barabás Olga és Kövesdy István rendezők, valamint mások. Én ezalatt Marosvásárhelyen a rendező szakra jártam, és folyamatosan próbáltam megosztani fiatal társulatunk tagjaival azokat az általam fontosnak tartott ismereteket, művészi élményeket, amelyekkel tanulmányaim során találkoztam. Valójában ez az időszak alapozta meg Annamari színészi pályáját is.

A kilencvenes évek közepétől a társulat több színészevel együtt Annamari is

D. Albu Annamária. Horváth László felvétele

Sepsiszentgyörgyre költözött, ahol Nemes Levente igazgatása és az én művészeti vezetésem alatt elindult a Tamási Áron Színház máig tartó megújulási folyamata. A kortárs művészeti intézménnyé való alakulást néhány igen fontos előadás megszületése fémjelzte, mint az *Alkésztisz*, *Don Juan*, *Rómeó és Júlia*, *Ilja próféta* és mások. Damokos Albu Annamarira egyre összetettebb színészi feladatok hárultak, ő pedig egyre meggyőzőbb lett a szerepeiben. A kétezres évek elején már meglepően érett alakításokat láthattunk tőle. Ma is nagyon fontosnak érzem Gondos Eszter szerepét a Tamási Áron *Énekes madár* című darabjából készült átiratunkban, vagy az Asszony szerepét Tadeusz Slobodzianek *Ilja prófétájában*. Rendkívül eredeti hangon szólaltatta meg ezeket a szerepeket, de ugyanilyen jellegzetes figura volt Júlia dajkája Shakespeare *Rómeó és Júliájában*, vagy a másik Dajka-szerepe az 1996-ban színre vitt *Vízityúkban* (Witkiewicz) – az az előadás meglepő képi világának és kifejező színészi játékának köszönhetően a román színházkritika figyelmét először irányította a Tamási Áron Színházra. Az ilyen jellegű kihívások sohasem jelentettek gondot számára, nagyon jó formaérzékének köszönhetően mindig sikerült meglepnie a rendezőt, majd a közönséget is hitelességével, intenzív jelenlétével.

Szerepeinek sora rendkívül hosszú, mostanáig nyolcvankét szerepet

játszott el. Számos, különböző színházi nyelvet beszélő rendezővel dolgozott együtt. Csak néhányat említenék ezek közül: a Barabás Olga által színre vitt *Don Juan* (Molière) Bernadett szerepe, az Alexandru Dabija rendezte *Karnebál* (Caragiale) Mița Bastonja, a Keresztes Attila által rendezett *Csárdáskirálynő* Cecíliája, a David Zinder rendezte *Macbeth* Lady Macduffja, a Victor Ioan Frunză rendezte *Macska a forró bádognétőn* Big Mamája, a Sardar Tagirovsky rendezte Csehov-darab, a *Meggyeskert* Ranyevszkajája, a Balogh Attila által rendezett *Trakhiszi nők* (Szophoklész) című tragédiájának megrázó erejű Déianeirája, a Zakariás Zalán rendezte Jonas Gardell-mű, a *Jegesmedvék* kitűnő Ilséje és így tovább.

Az általam rendezett Molière-darab, *A mizantróp* Baszk szerepéért 2010-ben elnyerte a legjobb női mellékszereplő díját az Aradon szervezett V. Interetnikai Színházi Fesztiválon, a Keresztes Attila által rendezett Spiró György-darab, *Az imposztor* Skribinska szerepéért pedig ugyancsak egyéni alakításdíjat nyert 2013-ban a Magyar Színházak 25. Kisvárdai Fesztiválján.

Rendkívül energikus színésznő Annamari, aki fiatalabb korában sem fért bele igazán a naiva szerepkörbe. Neki mindig a keményebb női karakterek álltak jól, hisz ő maga is rendkívül kemény, de izgalmasan nőies személyiség. A tipikus parasztasszony, a féltékeny és gyilkos hajlamú kurtizán, a vénlány, a magányos családanya, a királynő... Tovább is lehetne sorolni. Szerepek, amelyek közül a legkiseb-ekben is emlékezetes tudott maradni, leginkább talán az expresszivitása, játékossága miatt. Hogy hogyan dolgozik, milyen a próbákon? Ösztönös színész, aki zsigeri érzésekből építkezik, míg egyszer csak megelevenednek a szerepei. Jelenlétében az alternatív színház színészeire jellemző fizikalitás, őszinteség ötvöződik a pályán eltöltött hosszú éveknek köszönhető árnyaltsággal, mélységgel.

Pályája csúcán, 2010-ben végezte el a színművészeti egyetemet, miután már a legizgalmasabb erdélyi színészek között tartották számon. Színészi karrierre ugyanolyan sajátosan alakult, mint figurás kollégáié, Pálffy Tiboré, Szakács Lászlóé, Szabó Tiboré, akik közül egyesek már EMKE-, vagy Jászai Mari-díjasként kerültek be a színművészeti

főiskolára. D. Albu Annamari még nem kapta meg ezeket a díjakat, bár én úgy érzem, hogy eddigi pályafutása, eredményei mindkettőre már rég érdemesé tették. A sepsiszentgyörgyi színházi alkotók útja azonban göröngyösebb volt, mint a nagyvárosi vagy a román ajkú pályatársaiké. Hosszú sikersorozat eredményeként, csak amikor már kikerülhetetlen jelenséggé váltak, akkor kerültek az ítések figyelmének fókuszába. Mi, sepsiszentgyörgyi alkotók a színházcsinálás szempontjából

szerencsés helyzetben vagyunk, mert távol a világ zajától elmélyültebben tudunk dolgozni, de az elismerés szempontjából sokáig hátrányos volt ez a helyzet. Talán ezért késett meg ez a díj, és ezért váratnak magukra a további szakmai elismerések D. Albu Annamária és a többi rendkívül tehetséges társa esetében is.

Felvázoltam a pályaképét, kiemeltem néhány fontosabb szerepét, próbáltam megrajzolni színészi alkatát, de ami igazán említésre érdemes volna,

azt nem lehet szavakba önteni. Az ott és abban a pillanatban történik meg, amikor végigfut a hideg a néző hátán, összerándul a gyomra, gombócot érez a torkában, felkacag, vagy kitöröl egy könnycseppet a szeme sarkából. Amikor tisztul a lélek. Annamarinak sok ilyen pillanatot köszönhetünk.

Gratulálok neki eddigi pályájához, további jó szerepeket, örömteli színházi alkotófolyamatokat és felejtethetlen alakításokat kívánok mindannyiunk örömére!

Vargha Mihály | KOCSIS RUDOLF méltatása

Kocsis Rudolf Köröskisjenőn született, és Szapáryligeten nőtt fel, Románia délnyugati részén, a Partiumban. Egy olyan régióban, amely nemzetiségi és felekezeti szempontból valóságos mozaik: magyar, román, cseh, szlovák, horvát, bolgár, cigány, sváb, zsidó élt és él itt, legtöbbször egyazon közösségen belül.

Az értelmiségi családban, szlovák apától és magyar anyától született Rudolf ebben a rendkívül változatos nyelvi és kulturális közegben nőtt fel. Korán eldöntötte, hogy képzőművész lesz: már elemista korában az aradi művészképzőbe járt, majd ugyanott érettségizve, egyetemi diplomáját Jászvásárban szerezte meg szobrászati-rajztanári szakon, két évvel a rendszerváltás előtt, 1988-ban.

A sors úgy hozta, hogy az egyetemi éveket és az azokat követő kényszerkihelyezés másfél évét, vagyis a jászvásári és a piski időszakot Rudolffal sors társakként, barátokként együtt éltük meg, ahogy mondani szokás, jóban és rosszban együtt voltunk.

Egyetemista éveink az „aranykor-szak” időszakára estek úgy, hogy az elején még egy kicsit sütkérezhettünk az egyetemi központ áldásaiban, például: 1984-ben elsőévesen még Jászvásár utcáin virsliárusok kínálgatták portékájukat, és az Unirea szálloda legfelső emeletén nyugatnémet sört lehetett inni. Negyedév végére mindez nemcsak hogy eltűnt, de az áramkorlátozás miatt délután elfüggönyözőzt ablakokkal, lopva dolgozhattunk műtermeinkben,

Kocsis Rudolf. Horváth László felvétele

és a bentlakásban hetekig nem volt meleg víz.

Nem volt könnyű az életünk, de mi akkor fiatalok voltunk, lelkesek, és nagyon összetartottunk. Rudi már akkor kitűnt kreativitásával, munkabírásával és a többnemzetiségű régióból érkező ember toleranciájával. Sokat tanultunk egymástól, nemcsak szakmailag, hanem emberileg is.

Viszonyunkat mindig a nyitottság és az egymást megérteni vágyás jellemezte. Jászvásárban művészdíakként dolgoztunk, vértettük magunkat, készültünk a nagybetűs Életre, és ezt tettük diplomázás után a kényszerlakhelyükön, Piskin is, a „márványgyárban”,

mígnem az öröknek képzelt rendszer végleg összeomlott.

A rendszerváltáskor a megnyílt határok sok-sok művészkollegánkat nyugati vagy magyarországi emigrációra sarkallták. Valahogy mi, „jászvásáriak” nem ezt az utat választottuk, hazatértünk, ki-ki oda, ahonnan jött: Rudolf Aradon a művészeti középiskolában kezdett tanárkodni, majd a temesvári művészeti egyetemen lett tanár, jómagam a sepsiszentgyörgyi múzeum képtárának vezetőjeként kezdtem dolgozni.

Tartottuk és tartjuk a kapcsolatot, többször állítottunk ki közösen: 1994-ben Sepsiszentgyörgyön, 2004-ben Kolozsváron, majd számos aradi szobrászati biennálén is találkoztunk. Kísérjük egymás útját, ahogy jó barátokhoz illik. Rudinak nemrég volt kiállítása nálunk az EMŰK-ben, örvendek, hogy a megnyitón magam is szólhattam.

Látom a barátom köztéri alkotásait Aradon, Temesváron, Köröskisjenőn, Gyergyóremetén, munkáit nyugati gyűjteményekben, hozzák a hírt székellyföldi tanítványai a temesvári egyetemről, ahol *Kocsis tanár úr* a mentoruknak számít.

Egykori sors társakként tartjuk a kapcsolatot, látom, hogy Rudolf művészetében nagy súllyal jelen van a szapáryligeti gyermekkor, a múlt iránt érzett mély nosztalgia, amikor a nagyszülők ruháit, viseletét, használati tárgyait átlényegíti műtárggyá, de az is izgalmas számomra, amikor a szőlőművelés életfilozófiáját tárgyasítja installációin, objektjein, asszamlázsain, amikor

a szőlőszem meanderjei egy biztatóbb jövő erővonalait engedik sejtetni a nézővel... Számomra életművének másik külön izgalmas, bizarr vonulata a „giccs újraértelmezése”, ahogyan a falikép-varrottások, nipppek csuda módon átlényegülnek elgondolkodtató, felkavaró, sok jelentésű műtárgyakká.

Kocsis életpályája ismertetésekor külön fejezetet érdemel a műemlékrestaurálásban, illetve rekonstrukcióban kifejtett tevékenysége – most csak a legfontosabbakat, az aradi Szabadság-szobor és a Szentháromság-szobor felújítása során végzett munkáját emelem ki.

Felszólalásom vége felé közeledve elismerem, hogy méltatásom egy kicsit elfogultra sikeredett. Ami talán érthető, hiszen nemcsak nemzedék- és sorstársamról, de *barátomról* kellett szólanom. Kocsis Rudolf sokoldalú és alapos szakmai tudása mellett emberi vonásai közül is kiemelem a *hűséget*, ahogyan ragaszkodik a szakmájához, a Bánáthoz, a munkaadó egyeteméhez, barátaihoz, és nem utolsósorban a családjához.

Rudi soha nem szerette a nagy frázisokat, sokszor nevetett azon, ahogy mi, székelyek túlfűtöttek, pátosszal beszélünk bizonyos dolgokról, úgy tartotta,

hogy a tett a lényeg, nem a róla való beszéd. Ebben az ünnepi pillanatban, negyvenévesi ismeretség okán fenntartom a jogot, hogy barátomat a *hűség* emberének nevezzem!

Kedves Mester, kívánok jó egészséget, ihletet a szobrászathoz, türelmet a tehetségek gondozásához, változatlan hűséget a mondorlaki, nem túl változatos tájhoz!

Önöknek, tisztelt kuratórium és nagyérdemű ünneplő közönség, jelentem, hogy az Erdélyi Magyar Közművelődési Egylet Szolnay Sándor-díja az idén is jó helyre került!

ÉLETMŰDÍJAK:

SELMECZI GYÖRGY zeneszerző, karmester, tanár és rendező a magyar és egyetemes zenekultúráért kifejtett rendkívüli munkásságáért és a zenei közösségek neveléséért.

DEÁK GYULA LEVENTE (posztumusz) a romániai magyar néptáncmozgalomban kifejtett felbecsülhetetlen értékű munkásságáért.

NÉMETH JÚLIA műkritikus Erdély hagyományos és kortárs művészeti törekvéseinek feldolgozásáért és közérthetővé tételéért tett önzetlen munkája elismeréseként.

PÉNTEK JÁNOS nyelvészprofesszor, néprajzkutató több évtizedes szakmai munkásságáért, az anyanyelvi kultúra fontosságának hangsúlyozásáért, a tehetséggondozásban kifejtett odaadó munkájáért.

DUKRÉT GÉZA helytörténész, a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság elnöke sok évtizedes, odaadással végzett helytörténeti munkásságáért, számos monográfia és ismertető kiadvány megjelentetéséért.

FLEISZ JÁNOS TIBOR történész, egyetemi magántanár nagyváradi város-, társadalom- és sajtótörténeti munkásságáért, sokrétű publicisztikai tevékenységéért, a sakk népszerűsítéséért, nemzetközi sakk versenybírói tevékenysége elismeréseként.

TISZTELETBELI TAGSÁG

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület **BOKOR BÉLA** emeritus egyetemi tanárnak, a Határokon Túli Magyarságért Alapítvány elnökének – több évtizedes, a Kárpát-medencei magyarságot segítő önzetlen tevékenységéért, a különböző határon túli magyar közösségek egymásra találásának és kapcsolattartásának elősegítéséért – tiszteletbeli tagságot adományoz.

Benedek Tibor Magor | **CSÍKY BOLDIZSÁR** méltatása

Csíky Boldizsár marosvásárhelyi zeneszerző egyféle „jelenkori reneszánsz” mércével mérhető uomo universale. A Marosvásárhelyi Filharmónia művészeti titkára, majd igazgatója, közszereplő, városi tanácsos, középiskolai, majd egyetemi tanár, több kulturális egyesület tagja vagy vezetője, természetjáró, hobbiékszerész, horgász, házi ezermester. Mindenekelőtt Marosvásárhely és Maros megye kulturális életének egyik legismertebb személyisége. Szerzteágzó tevékenységének gyümölcseit azonban az egész erdélyi kulturális élet élvezheti. Csíky Boldizsár az erdélyi magyar kultúra végvári vitéze, a lángot őrző, virrasztó katona, aki abban hisz, hogy a kulturális tőke lehet az a megtartó erő, ami minket, erdélyi magyarokat megmenthet a betagozódástól. Ezen misszió beteljesítéséhez számtalan tevékenységet folytat még idősödő kora és lassan fogyatkozó fizikai ereje ellenére is.

Csíky Boldizsár 1937-ben művészetekhez vonzó, marosvásárhelyi értelmiségi családba született bele. Zenei nevelését édesapja, a Vártemplom református lelkésze, mint műkedvelő zongorista kezdte el. De apja sajnálatos módon korán elhunyt, amiben minden bizonnyal közrejátszott az '50-es évek egyházellenes terrorjának ránehezedő súlya. Az akkori „rossz, klerikális származás”, az osztályharcos ideológia azután végigkísérte Csíky diákkorát is.

A művészi pályára való alkalmassága már a Művészeti Líceumban jól kidomborodott. Tróznér Józseftől összhangzattant, Tróznerné Erkel Saroltától pedig zongorát tanult. Mindkettejük munkája mély hatást tett a zenésznövendékre. A zongoratanárnő, Erkel Ferenc dédunokája a szakmai tudás és magas szintű zenei műveltség mellett művészi elhivatottsággal és felelősségtudattal is felvértezte Csíkyt. Zongoratanulmányai mellett hamar megmutatkozott zeneszerzői vénája is. 1955-ben felvételt nyert a Kolozsvári Gheorghe Dima Konzervatórium zeneszerzés szakára. Itt mestere Sigismund Toduță volt, aki az erdélyi román, magyar és szász zeneszerzés több képviselőjét is kinevelte. Másik meghatározó tanáregyénisége a Kodály-tanítvány Jagamas János népzene kutató és zenetudós volt. Jagamas formatant és népzene t oktatót úgy, hogy a két tantárgyat szintézisre

Csíky Boldizsár

hozva a fiatal komponistának megtanította a zenei anyanyelv formaérzékének és igényének kategorikus imperatívuszát. Mindezt pedig olyan időkben, amikor a kommunista hatalom igyekezett a kulturális életből kiszorítani a magyarságot. Ennek a kiszorítósdinak esett áldozatául a kolozsvári zeneakadémia több magyar tanára is. Mégis Jagamas óráinak minden bizonnyal kulcsszerepük volt a Csíky egész zeneszerzői pályáján átívelő magyar népzenei inspiráció megfogadásának.

Csíky kultúramentő munkássága nem merült ki a komponálásban. A romániai magyar kisebbség képviselőjeként tudatában volt annak, hogy kisebbségiként sokszorozott plusztevékenységet kell bevállalnia. Szolgálatként élte meg az összes, önként vállalt többletfeladatot. A filharmóniánál majd' harminc esztendő felölelő művészeti titkári, majd igazgatói feladatán túl sok energiát fordított az ifjúság és a közönség nevelésére, a marosvásárhelyi zeneszerző elődök és kortársak műveinek megismertetésére.

2004-től kezdeményezésére újraindul a marosvásárhelyi felsőfokú zenei oktatás is. A Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem Zene Intézetének jelenleg is oktatója.

Németh G. István róla írt kismonográfiájában összegzi kulturális hovatartozását is. „Csíky hármas – magyar, erdélyi és marosvásárhelyi – zeneszerzői

identitása predesztinált és kötelezett: akaratpróbáló, de látványos gesztusok nélküli kulturális utóvédharc jutott osztályrészéül. A megkerülhetetlen küldetés megkerülhetetlenül kiáltott erőt adó példa után: ebben a kényszerhelyzetben felértékelődött Bartók zenéjének és erkölcsi tartásának hagyománya, egyáltalán mindenfajta hagyomány szerepe – lett legyen az műzenei vagy népzenei. Csíky zenéjét szándéka szerint nem az újdonságra való föltétlen törekvés vezérli; mérvadó tendenciaként inkább az elődök örökségéhez ragaszkodó, azt folytatni kívánó nemzeti-nemzetiségi determináció jelentkezik kimondva-kimondatlanul az egyes művekben. Talán ennek az alapbeállítottságnak köszönhető, hogy az új magyar zene bartóki-kodályi tradíciója, ezen belül elsősorban a bartóki hagyomány, magától értetődő természetességgel, felvállaltan és deklaráltan érezteti hatását Csíky életművében.”

Évtizedeken keresztül felelős pozícióban irányította a magyar kulturális örökség ügyét. Virtuóz taktikai érzéssel tudott úgy megfelelni a parancsuralmi rendszer elvárásainak, hogy közben nem esett csorba nevének és kulturális missziójának. Tudta, hogy neki itt és most mi a feladata. Műveinek egy része szülővárosa előadójának és közönségének készült, de néhány kórusműve és zenekari kompozíciója rövid időn belül a teljes romániai zenei élet részévé vált, és külföldön is elhangzott.

Kultúramentő missziójának egyik ékes bizonyítéka az, hogy a közművelődés egyik leghatásosabb formájának, a kórusmozgalomnak is igencsak bőkezűen komponált. 2019-ben jelentette meg *Válogatott kórusművek* című kötetét, amelyben az általa az elmúlt fél évszázad során írt kórusműveit tárja úgy a műkedvelő, mind a professzionális kórusok elé. Ő maga így vallott: „Nagy szükség van hozzáférhető, előadható kórusművekre. Szükségét tartottam, hogy ebben is segítsek, hogy legyen egy honi forrás, amiből lehet meríteni, ha valaki szomjazik rá.”

Nem meglepő Csíky „szomjazó” metaforája. Kodály már 1934-ben a *Budapesti Hírlapban Szomjas lelkek – nagy alkotások* címmel írt cikkében az igényes kórusművek megszületését és azok előadását szorgalmazta. És lám, ismét odajutott kóruskultúránk, legalábbis az erdélyi, hogy ma igencsak szomjazunk és éhezünk az ilyen javakat. Csíky

Boldizsár ezt felismerve cselekvően állt az ügy szolgálatába.

Kívánjuk, hogy újabb és újabb művekkel szolgálhassa szűkebb pátriáját, és munkájának gyümölcsei

beérhessenek, hogy édes eledelként táplálhassák előadóit és hallgatóit egyaránt!

Ehhez adjon erőt az Isten!

(A Romániai Magyar Dalosszövetség által díjazottak méltatásai elhangzottak 2022. november 12-én, a kolozsvári Református Kollégium dísztermében tartott ünnepségen.)

Romániai Magyar Dalosszövetség • Guttman Mihály-díj

Oláh József | SÓGOR MAGDA méltatása

Amikor először együtt szolgáltunk, nem volt alkalmunk megismerni egymást. Jómagam, akinek beiratkozási nyilatkozatán még alig száradt meg a tinta, elindultam, hogy meghódítsam Kolozsvár értelmiségi körét – ezért mindent elvállaltam. Így kerültem a kolozsvár-írisztelepi templomba reformáció ünnepén. Az orgona szakadó hangja mellett egy határozott női hang vezette az éneket. Akkor még nem tudtam, ki az, aki énekel. Szolgáltatomat elvégeztem, és indultam a következő feladat teljesítésére. A templomból kijövet megállított a gyülekezet lelkipásztora, Sógor Sándor, megköszönte szolgáltatomat, és arra kért, hogy ha alkalmam nyílik rá, a következő napokban tegyem tiszteletemet nála és családjánál.

Így kezdődött a kapcsolatunk Sógor Sándorné Rigó Magda karnaggyal. Édesapja, Rigó Ferenc ezermester vállalkozó, a Kolozsvári Református Egyházmegye főgondnoka, valamint Kolozsváron a Pata utcai imaház és gyülekezet megálmodója volt, édesanyja pedig Kovács Rozália, a bonchidai kastély kertészének a leánya. Mindketten a kolozsvár-alsóvárosi gyülekezet templomot látogató, hívő tagjai voltak. Magdát a templom kántora hétéves korában odaültette az orgona mellé: ezzel egy életre az egyházi zene szerelmese lett. Az eltelt esztendő alatt hosszú utat járt be. Mint lelkészfeleség élt Szépenyerűszentmártonban, azután Búzásbocsárdon, ahol a fiatalokat arra ösztönözte, hogy együtt énekeljenek: így alapított ifjúsági kórust. A gyermekekkel ünnepélyeket szervezett. Nagy alázatra vall az a tény, hogy a gyülekezet énekvezérét, akármilyen képesítése is volt, elfogadta.

Az 1969-es esztendő fordulatot jelentett életében. Férjét, Sógor Sándort, a kolozsvár-írisztelepi gyülekezet lelkészének választotta meg. Így költözött vissza Kolozsvárra. Még mindig várni kellett a

Sógor Magda

kibontakozásra. 1973-ban, négy év után sikerült megszervezni az íriszi énekkart, ennek pedig ő lett a karvezetője.

A következő évben a Kolozsvári Református Egyházmegye akkori eszperese, Csutak Csaba felkérte, hogy képezzen kántorokat egyházmegyénk és egyházkerületünk számára. Ezt a feladatot mind a mai napig hűségesen el látja. Most indította el legújabb tanítványát az általa kipróbált úton. Azóta több mint százhatvan kántort (énekevezért) képzett, valamennyien megállják helyüket gyülekezeteikben. Vannak olyanok is, akik az énekvezéri képesítés után a kolozsvári református teológiát elvégezve lelkipásztorként szolgálnak.

A következő fordulópontra a kolozsvár-írisztelepi kórus elindítása után következett be. Rendszeresen részt vettek

a gyülekezet életében, voltak alkalmak, amikor igénybe lehetett és kellett venni a gyülekezeti kórusok szolgálatát: imahét, szeretetvendégség, úrvacsoraosztás.

Az 1984-es év újabb kihívással érkezett. A Farkas utcai kántor-karnagy nyugalomba vonult, és a gyülekezet Sógor Magdát bízta meg az állás betöltésével. Emlékszem, mennyi gondot okozott a békesség és a méltányosság egyensúlyának megtartása.

Három év múltával újabb feladat várt rá. Férjét a kolozsvár-hídelvei gyülekezet lelkészének választotta. A gyülekezetnek volt egy kikötése, hogy a tiszteletes asszony foglalja el az énekvezéri és karmesteri állást a gyülekezetben. Az 1989-es év után kinyílt a világ. Sorra szerveződtek a kórustalálkozók. Lehetőség nyílt nemcsak otthon, hanem más gyülekezetekben is dicsérni az Istent. A református egyház megszervezte az első Magyar Református Világtalálkozót Debrecenben, ezen a találkozón a hídelvei kórus Sógor Magda vezetésével énekelt. Rendszeresen részt vettek a tordaszentlászlói kórustalálkozókon. Vendégként énekeltek Magyarországon: Békésen, Túrkevéen, itthon is számos helyen felléptek, nálunk Kisbácsban is.

Közben a mérai gyülekezet lelkipásztora felkérte a helyi kórus elindítására. Ezt a munkát öt éven át hűséggel végezte. Ebben az időben a mérai kórossal járt Hollandiában, Svájcban és Magyarországon.

1995-ben megalakult a kisbácsi kórus: amikor csak tehetett, segített, és kórustagként aktívan részt vett a szolgálatokban. Nyugalomba vonulása után a koronavírus okozta kényszerszünetig aktív tagja volt a kisbácsi gyülekezet dalárdájának.

Végül még egy nem elhanyagolható dolog: mind a mai napig tagja a kántorvizsgáztató bizottságnak, résztvevője a kántortovábbképző tanfolyamoknak.

Banciu Katalin | **HIGYED GYÖNGYI** méltatása

Még bennünk él szerepelt példaképünk, Guttman Mihály (Misi bácsi), a csodálatra méltó karmester és zenetanár emléke. Szeretném elismerésemet kifejezni a hamarosan százegy éves Romániai Magyar Dalosszövetségnek és elnökének, Tóth Guttman Emesének, hogy édesapja eszméjét, a Bartók és Kodály szellemében éneklő Erdélyt megvalósította. Idén, 2022. november 12-én a szövetség Jagamas János-díját Higyed Gyöngyi szatmárnémeti karnagy, zenetanár kapja meg, az erdélyi magyar kóruskultúrában kifejtett kiemelkedő művészi eredményeiért és kiváló szervezői munkásságáért.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni az énekkar fontosságát. A közös éneklés öröme avatott be mindnyájunkat a zene világába, segített formálódni zeneszéként, és mindvégig elkísér a kórusban átélt éneklés öröme. Higyed Gyöngyi karnagy számára pedig a kórus iránti szenvedély azt jelentette, hogy hosszú ideje (három évtizede) nagyszámú kórusművet tanult, továbbá tanított be több száz lelkes diáknak. Odaadó munkára volt szükség, hogy elsajátítsa a koncepciót és a technikát, a megfelelő repertoár kiválasztásának módját, ugyanakkor meg kellett ismernie az előadásokkal kapcsolatos kérdéseket – mindezt azért, mert a zenét mérhetően kincsnek tartja.

Friedrich Nietzsche azt írta, hogy a görög tragédia „valójában a zenéből született: ez teszi lehetővé számunkra először, hogy helyesen értelmezzük a kórus ősi – és oly csodálatos – jelentését”. Valójában az ókori görögöknél a zene, a tánc és a költészet a művészet volt – a kórus nemcsak a zene és a költészet kombinációját jelentette, hanem elsősorban a táncot. A költők feladatai közé pedig a dalszöveg- és zeneszerzés mellett a kórus és a táncosok képzése is beletartozott.

Ismerjük hát meg a mai nap egyik ünnepeltjét, Higyed Jánosnét, Siti Gyöngyit, szatmárnémeti születésű (1969. október 28.) karnagyot és zenetanárt. Anyai ágon szászrégeni rokonaikat nyári vakációs emlékeiben úgy őrzi, mint a helyi fúvószenekar tagjait. Apai ágon a Sitiek egyenes gerincű kálvinisták hírében álltak. Díjazottunk a leltűnt rendszer áramtalan estéin, gyertyafény mellett, családi körben szívta

Higyed Gyöngyi

magába a zsoltárok és dicsérek ősi dallamait. Ugyanakkor a család közös és népes eseményein hallgatta és tanulta a Partium és a Maros mente népdalait. Templomos hétvégeken az orgona, ünnepi eseményeken az egyházi dalárda többszólamú harmóniáit csodálta.

Vallomása szerint Higyed Gyöngyi már gyermekkorában elhatározta, hogy tanítani fog. Tanulmányait a szatmári zeneiskolában kezdte, zongorázni tanult a közismert zenepedagógus, Fejér Kálmán bácsi tanítványaként. Érettségi után az egyházzene és a vallástanítás felé hajlott, és több éven át a kántori hivatást is betöltötte. Rövid ideig az óvodai munkája adott alkalmat a legkisebbekkel is megtapasztalni a hangok hatását, varázsát.

Párhuzamosan végezte tanulmányait a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző karán és a Budapesti Károli Gáspár Egyetem Kántorképzőjén. Mindkét helyen diplomát szerzett, ez utóbbin orgonista-kántor és karvezető képesítéssel. Egykori tanárait szívesen emlékezik: Máté Jánosra, Takaró Mihályra, Berkesi Sándorra.

Azóta kántori szolgálatát férje gyülekezetében végzi, vallástanárként párhuzamosan tanít egy vegyes tannyelvű középiskolában és a Szatmári Református Gimnáziumban. Mindhárom helyen kórust alapított és vezényelt, és

egy régi álmát is igyekezett megvalósítani: felvételizett a kolozsvári Gheorghe Dima Zeneakadémiára, ahol zongora és zenepedagógia szakon szerzett diplomát, előbbinek a mesteri képzésén kitűnő eredménnyel végzett. Terényi Ede, Cornel Groza és Angi István professzorokra hálával emlékszik vissza. A „nagy bölcsektől” szakmát és emberiséget tanult.

Tanulmányait lelkesedéssel kama-toztatta, még több kórust alapított és vezényelt: ilyen a Szatmári Református Egyházmegye Lelkipásztor Kórusa és a Szatmári Református Gimnázium Gyermekkórusa. Ez utóbbit a Magyar Kultúra Lovagrendje Örökségszerleggel is kitüntette. Ezt követően a gimnáziumban tanári kórust is szervezett.

Ugyanakkor Higyed Gyöngyi alapítója és alelnöke a Bartók Béla Hagymányórzó Egyesületnek, továbbá az egyesület kórusának első karnagya. Egyházi téren hosszú ideig megválasztott egyházmegyei zenei előadó volt, illetve tagja a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Zenei Bizottságának és a Református Egyházzenei Munkaközösségének (ReZeM).

Több mint egy évtizede szervezi meg Higyed Gyöngyi a Szatmári Református Egyházmegye kórusainak találkozóit, seregszemléjét, ő az egyházkerületi kántortalálkozók szervezője. Akkoriban a szatmári filharmónián rendezte meg a lelkipásztorkórusok országos találkozóját.

Fejlődni igyekszik a zene terén, ezért belföldi és külföldi zenei továbbképző tanfolyamokon vesz részt: Kolozsvár, Budapest, Meppen (Németország), Łódź (Lengyelország), Bad Herrenalb (Németország).

Zenatanárként nagy hangsúlyt fektet a gyermekek zenei anyanyelvének ápolására a népdal segítségével, több évtizede társszervezője és zsűritagja az Őszirózsa megyei népdalvetélkedőnek. A Hajnal akar lenni Kárpát-medencei népdalvetélkedő Szatmáron szervezett versenyének társszervezője. Bevallása szerint harminchárom év pedagógusi pályájának termése az a sok diák, akiket versenyekre készített fel, és kiváló helyezéseket értek el, akik zenei pályán tanultak és tanulnak tovább itthon és külföldön.

Napjainkban az ilyen rendkívüli hajlamokkal rendelkező, közösségre-remtő és formáló, szakmai feygelmet

Higyed Gyöngyi átveszi a Romániai Magyar Dalosszövetség díját Tóth Guttman Emesétől, a szövetség elnökétől. Vas Géza felvétele

gyakorló személyiségek különösen értékelték közösségükben. Higyed Gyöngyi igényessége főleg azokon a koncerteken csillan meg, melyek a zene nyelvén kommunikálnak, akár szóló-, akár kóruséneklés formájában.

A gondviselés a családi életében is megmutatkozik, szülői elégtétele, hogy fia a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémia végzős hallgatója.

A szatmári filharmonikusokkal is együttműködik, magyarországi felké-

réseknek is eleget tesz. Az általa vezetett kórusokat többször meghívták kaptak a Budapesti Református Zenei Fesztiválra. Bármilyen műfajú zeneművel foglalkozik is, Bartók Béla nyomdokaiban járva, a „tisza forrást” tartja serkentő erőnek.

Tizenöt éves hagyománya alakult ki annak, hogy adventben a szatmáriak megtöltik a központi székesegyházat, ahol nyelvre, felekezetre való tekintet nélkül együtt hallgatják a Higyed Gyöngyi által vezetett kórusok és közreműködő zenészek karácsonyra hangoló előadását.

Tapasztalaton nyugvó, bölcs gondolata a következő: „Énekeljetek, és élni fogtok!”

Higyed Siti Gyöngyihez tizenöt éves barátság fűz, akkor ismertem meg, amikor zenetörténetet tanítottam a zeneakadémián, kitűnő, kreatív és vállalkozó szellemű tanuló volt. Azóta csodálatra méltó személyiségként tűnik ki városában, minden, amihez hozzányúl, arannyá válik, mint a mesében.

Boldog vagyok, hogy vele lehetek ezen az ünnepi napon a rangos Jagamas János-díj átadásán, és még sok ilyen elismerést kívánok neki élete és pályafutása során.

Romániai Magyar Dalosszövetség • Márkos Albert-díj

Ferencz Csaba | MÁRK ATTILA méltatása

Némi meglepetésemre a világhálón elérhető értelmező szótárak nem ismerik az énekvezér kifejezést. Mi több, néhány írás, amelyben mégis előbukkan, aligha ajánlja a kántor szinonimájaként.

Vannak még bajok – mondhatnánk egykori közös karmesterünk, Szilágyi Zsolt szavaival –, hiszen, ha van szó, amely teljesebben fejezi ki a kántori hivatást, az éppen az unitárius egyház berkeiben hál'Istennek egyre gyakrabban használt énekvezér kifejezés. És nem csupán azért, mert ízig-vérig származtatott magyar szó, hanem azért is, mert amióta a kántor-tanítóság fogalmát és gyakorlatát a múltnak adta a huszadik század egyik ordas eszméje, egy kisközösség zenei mindenesét a legtalálóbban írja le.

Márk Attila

Márk Attila ilyen értelemben is Árkos énekvezére lett. Immár közel két évtizede. S bár fiatalkori zenei pályája, ami azóta sem maradt abba, aligha vetítette előre ezt, illetén tevékenysége mintegy kiegészíti azt a törekvést, amit gitáros-énekmondóként képviselt és képvisel: kis közösségekben művelni és műveltetni a zenét, a semmivel nem pótolható lelki táplálékot. Azt az élményt, ami nélkül a lélek rezdülései éltető erő nélkül maradnak.

Karmesteri-szervezői munkája, mozgósító-lelkesítő tevékenysége az általa tetszhalotti mivoltából felélesztett, százéves Régeni Áron Dalárda élén már önmagában kimeríti az énekvezér fogalom tartalmát. S akkor még ott van a kántori szolgálat, az egyénileg, vagy éppen közös zenekarunk által művelt verszenésítés-énekmondás varázslatos

világa, a közös karéneklés semmihez nem hasonlítható szenvedélye, hogy az orgonakutatásban, vagy éppen a levéltári iratok feltárásában és közreadásában végzett önként vállalt feladatok – amelyek látszólag nem is illenek össze az énekvezéri feladatokkal – egész soráról bővebben ne is szóljunk. De csak látszólag nem illenek össze ennek a sokrétű és sokszínű mátrixnak az elemei. Mint ahogy modernnek nevezett korunk felejté el minduntalan, hogy – példának okáért – a vers és a zene valamikor egy egységet alkotott. Mert a művészet, a szép művelés velünk

született adottság. Gyermeki teljességünkben nem műfajok, stílusok, néhan megjelenséi formák szerint csodálkozunk rá a világra. Ebből a gyermeki teljességből őriz meg ki-ki többet vagy kevesebbet magában, hogy aztán tudással és tapasztalattal felvértezve megélhesse az alkotás örömét.

Márk Attila több évtizedes működési szünet után alkotóként állt a nagy múltú dalárda élére egy olyan időszakban, amikor a ránk zúduló szabadság mámorából már felocsúdva a huszonegyedik század viharainak vészjós előszelei fújdogáltak. És kitartott,

mint ahogy kitartott azok többsége is, akik melléje szegődtek, és akik egyre több munkára és megmutatkozásra sarkallják magukat és vezetőjüket. Ez az a kölcsönösség, ami éltet és továbbfejleszt egy énekkari közösséget, ez az a belső erő, amely – az isteni gondviselés óvó tekintete alatt – értéket és értelmet ad minden hangnak, ütemnek, szólamnak: a közössé formált harmóniának.

Azt kívánom, hogy a Márkos Albert-díj további munkára, kitartásra sarkallja az Énekvezért és az általa vezérelt-vezényelt éneklő közösséget.

Romániai Magyar Dalosszövetség • Rónai Antal-díj

Köllő Ferenc | **ANDRÁS JÓZSEF** méltatása

Nem egyszerű, és nem kis feladatra vállalkozik az, aki ebben a zűrzavaros, globalizálódó világban a közjóért tesz és dolgozik. A mindennapi munka és a családi gondok mellett fúvószenekart szervezni, annak alapító tagja, majd később vezetője lenni, és mindeközben időt szakítani a továbbtanulásra, fejlődésre – elkötelezett, ügyes, szerető, konok, kitartó embert igényel.

Hargita megye Erdély azon megyéje, ahol a legtöbb fúvószenekar működik. A 2000-es évek folyamán csak az alcsíki kistérségben hét zenekar alakult vagy szerveződött újra. Így jött létre 2008 márciusában a csíkszentgyörgyi Havasalja fúvószenekar is, melynek születése és működése egybeforrt a díjazottunk nevével.

András József már általános iskolás korától a zene vonzáskörében és bővülésében élt – Csíkszentgyörgy mindig is kiváló népdal-, néptánc- és népzeneegyüttessel büszkélkedett. Általános iskolai tanulmányai után a csíkszeredai Faipari Líceum tanulója lett, ahol fafaragást és asztalosságot tanult. A zene iránti érdeklődése közben egyre csak nőtt, így beiratkozott a Művészeti Népiskola zenei tanfolyamára, ahol akkordeonon tanult meg játszani. Eközben a szülőfalujában népi zenekart szervezett, és bekapcsolódott a község művelődési életébe.

A faipari szakmában is fejlesztette magát: miután elvégezte a líceumot,

András József

a Művészeti Népiskola népi faragászat kurzusaira kezdett járni. Mindeközben megérett az idő arra, hogy megvalósuljon a régóta dédelgetett álma: fúvószenekar alakult a községben. Nem kis utánajárásába került embereket toborozni, oktatót-oktatókat beszervezni, a hangszerek az és egyenruha megvásárlásához megkeresni és előteremteni az anyagi forrásokat. A helyi közbirtokosság messzemenően támogatta ezt a nemes ügyet. András

József is hangszerrel vett a kezébe – mélyszárny-kürtön tanult a Művészeti Népiskolában, három év után sikeresen diplomázott mind a hangszerből, mind zeneelméletből. A 44 tagú zenekart a kezdetektől 2014-ig Urszuly Árpád nyugalmazott katonakarmester, majd 2014 és 2018 között Bálint István zenetanár irányította.

András József közben új tagokat szervezett a zenekarba, és Csíkszentgyörgyön is hangszeroktatás indult be, a Művészeti Népiskola kihelyezett tagozataként, ahová szaktanárok járnak oktatni. Díjazottunk pedig továbbtanult, fejlesztette zenei tudását. Beiratkozott a Vámszer Géza Művészeti Népiskola által meghirdetett karmesterképző tanfolyamra, ahol partitúraolvasást, műelemzést, hangszerismeretet és vezényléstechnikát tanult a kiváló magyarországi karmester, Orosz János irányításával.

2018-tól vette át, és azóta is dirigálja a Havasalja zenekart. Sok-sok ifjúval szerettette meg a fúvószenekart műfaját. Többen is ezt a pályát választották hivatásul, a stafétát is van, aki továbbvigye, hiszen fia, Bálint, a Nagy István Művészeti Líceum klarinét szakos növendéke.

A fúvószenekar-mozgalom terén végzett másfél évtizedes áldozatos, kitartó és sikeres szervezői, fúvószenészi, valamit oktatói-nevelői munkájáért veheti át a Rónai Antal-díjat.

Sipos Zoltán | KELEMEN ALPÁR méltatása

A szentivánlaborfalvi dalkört Székely István kántortanító alapította meg 1946-ban. A kórus az ötvenes évek derekáig nagy sikerrel működött, előbb vegyes karként, majd férfikarként. Öt év szünetet következett, majd Kelemen Árpád tanító indította újra útjára a férfikart. Ő hat éven át vezette, majd huszonöt évre a kórus tevékenysége abbamaradt.

Az 1989-es változások után 1990-ben Ferencz János, nyugalmazott tanító vállalta el – Kelemen Árpáddal közösen – a többnyire régi tagokból újraéledő férfikar vezetését. Ferencz János 1999-ben – nem sokkal halála előtt – adta át a kórus vezetését Kelemen Alpárnak.

Kelemen Alpár 1965-ben született Szentivánlaborfalván, Kelemen Árpád tanító fiaként. Elemi iskoláit szülőfalujában, majd Uzonban végezte, innen került a Székely Mikó Kollégiumba (akkori nevén: Matematika–Fizika Líceum).

Természetes számára részt venni a kulturális életben, mivel kisgyerek korától ilyen szellemiségben nevelkedett. Furulyázik, hegedül, énekel, táncol. A Mikó, majd az egyetemi évek alatt a brassói műszaki egyetem népi csoportjának aktív tagja volt. Az egyetem elvégzése után óriási lelkesedéssel vette bele magát szülőfaluja közösségi életébe. Volt önkormányzati képviselő, falunapszervező, emlékművek tervezője, építője, presbiter, gondnok. 1992-től a dalkör tagja.

Mikor átvette a kórus vezetését, bizony nem volt könnyű feladat a jóval korosabb tagokkal elfogadtatni az új felállást. A csoport 2005-ben zászlóavató és névadó ünnepség keretében vette fel a Székely István Dalkör nevet. A 2005-ös

Kelemen Alpár

év fordulópontot is jelentett: az egyre szélesebb ismertség, a meghívások mind nagyobb terhet róttak rá. Sok idős, még a Székely István karvezetésével idejében csatlakozott tag kimaradt. A tagság 2008 után kezdett gyarapodni fiatal tagokkal. De nagy volt a mozgás, a tagok jöttek-mentek. Ennek többek közt az lett a következménye, hogy a repertoár a többszólamú egyházi énekek mellett egyre inkább a népdaléneklés, azon belül a katonadalok felé tájolódt.

A hiteles népdal és katonadal előadás lett a dalkör védjegye. Műsoraikra jellemző a magas színvonal, a gondolatiság. Kelemen Alpár érdeme egy új műfaj bevezetése, az egész estét betöltő tematikus összeállítás, amelyben van mozgás, szövegmondás, ugyanakkor igényes népdalválogatás jellemzi.

Az első nagyobb műsor 2003-ban a *Pro Patria et libertate. A kuruc kor dalai* volt. A következő 2013-ban egy nagyívű farsangi előadás volt, ehhez csatlakozott a Feketeügy zenekar is, amelynek szintén Kelemen Alpár a primása. A tulajdonképeni tematikus sorozat 2014-ben indult, a műsor címe *Életképek az 50-60-as évekből. A falu élete dalokban–anekdotákban* volt. Évente újabbak következtek: 2015: *A székely bácsi Pestre megy. Képzeltbeli utazás állomásai dalokban*; 2017: *Cigányzenét röpit a szellő; Két világháború dalai*; 2018: *A bodosi füstös kocsmá. Egy erdővidéki nótafa dalos élete*; 2020: *20 év dalárda. 800 év székely magyar múlt*; 2021: *Életemnek a legszebb korában. Katonadalok*.

2019-től 2021-ig minden évben adventi műsorokat állított össze az egész Kárpát-medence népi-egyházi énektárának kincseiből. Valamennyi műsor Kelemen Alpár fáradhatatlan munkájának eredménye. A szentivánlaborfalvi Székely István Dalkör tagjainak talán legjellemzőbb, közös tulajdonsága, hogy az általuk énekelte több száz népdal számukra nemcsak színpadi műsor, hanem az életük része. Az önzonosságuk, identitásuk kifejezője, erősítője. Az előadások után következik az igazi, hajnalig tartó együtt éneklés – ennek is a motorja Kelemen Alpár.

Az eddig felsoroltakat olyan természetességgel teszi, éppolyan magától értetődően, ahogyan arra kérdezett rá, hogy miért éppen ő kapja ezt a díjat. Hidd el, kedves Alpár, megérdemled. A dalosszövetség díja méltó helyre kerül.

Végezetül őt idézem. Az idei évfordulóra kiadott emlékfűzet köszöntőjének zárómondata, úgy érzem, az ő jelmondata is lehet: „A zene, a dal, a (közös) éneklés életünk megtartó kötőanyaga.”

Darvas-Kozma József | **BAKOS-MIHÁLY KÁROLY** méltatása

A tisztelet valaki kiválóságának az elismerését jelenti. A tisztelet érzése mozdul a gyermekben, aki apjára, anyjára felnézni akar; az ifjúban, aki nevelőjében tudást, jellemet keres, hogy valami tökéleteset találjon; a felnőttben, mikor ideált, eszményt akar látni, hogy élete kiteljesedjék.

Az ember önmagánál többet, nagyobbat keres, akar, vágyik valamire vagy valakire. Az ember fölfelé néző lény, tiszteletre született, és akkor lesz kiegyensúlyozott, ha értékesebbet talál önmagánál. A csodálkozó tisztelet kinyitja a feltaláló szemét, szárnyakat ad a művész képzeletének, és látni tanítja a szerelmes szívét. A tízparancsolat szintén a felfelé nézéssel, az imádás és a tisztelet parancsával kezdődik. Az imádás Istent illeti, az embernek pedig a tisztelet természetes igénye, és egyben értéke.

Tisztelettel Bakos-Mihály Károlyról szólok, aki 1971. március 24-én született Gyergyóremetén, és aki az Istentől kapott tehetségét, idejét személyisége kibontakoztatására és népünk széleskörű szolgálatára fordítja.

A hétgyermekes családban az igazság és a jóság, a szépség és a szentség alapértékek mentén nevelődött. Gyermekkorában a családja mellett hatott rá a plébánosa, Orbán László prelátus, aki nagyon szépen énekelt a szentmisét, s főleg a nagyheti szertartásokat, és a *Passió*ban Jézus szerepét. Ministránsként vonzódott az egyházi énekkarhoz, de mint suhanc, inkább az éneküket hallgatta. Közel állt hozzá a segédlelkész is, aki a '80-as évek közepén gregoriánt hallgattatott a fiatalokkal, és az 1985-ben megjelent *Éneklő Egyház* énekeit tanította – ezzel új szint vittek a templomi éneklésbe.

Az általános iskola elvégzése után a csíkszeredai Matematika-Fizika Líceumban (a mai Márton Áron Gimnáziumban) tanult két évet, majd a zene szeretete arra ösztönözte, hogy 1987-ben átmenjen a Gyulafehérvári Római Katolikus Kántoriskolába, ahol 1989-ben érettségizett. Itt önszorgalomból megtanult orgonálni, és kántori képesítést szerzett. Tanárai révén megerősödött benne a szülőföld iránti ragaszkodás és az egyházhoz való hűség.

A kötelező sorkatonasága után a gyergyóremetei Fráter György általános iskolában egy évig helyettes tanárként

Bakos-Mihály Károly

tanított. Rokoni hívásra elvállalta 1991-től a Temes megyei Perjámos és Varjas egyházközségek kántori szolgálatát. Egy teljesen más világban találta magát, ahol románul és németül is kellett végezni a liturgiát. Rákényszerült a továbbtanulásra, hogy vasárnapról vasárnapra el tudja végezni szolgálatát. A plébániához tíz falu tartozott, azonban csak három helyen volt használható állapotban lévő hangszer. Orgonajavítót keresett, azonban Walter Kindl annyira foglalt volt, hogy nem ért rá. Ekkor született meg benne a vágy, hogy a sok elalélt orgonát életre keltse. A következő impulzust 1993 nyarán a Csíkszeredában tartott egyházmegyei kántorok továbbképzőjén kapta. Ott hangzott el, hogy ha valaki orgonaépítést szeretne tanulni, jelentkezhet Budapesten.

1993 őszén kántori állást vállalt a nyárádtői egyházközségben, és beiratkozott a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem egyházzenei szakán egy évfolyamra, ahol Dobszay László, Szendrei Janka, Soós András, Mezei János és Enyedi Pál vezetésével végleg elkötelezte magát az egyházzene mellett.

1994 szeptemberétől 1996 augusztusáig orgonaépítést kezdett tanulni a nagyszombeni Hermann Binder orgonaépítő műhelyében. 1996–1999 között a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola hangszerész-képző iskolájában orgonaépítést tanult. A két éves

gyakorlatot Jáky György győri orgonaépítő műhelyében végezte. Ez idő alatt a nagybajcsi plébánián kántori szolgálatot teljesített. Hazatérve 1999 őszétől orgonajavító vállalkozóként kezdett dolgozni Erdélyben.

2002 februárjában elvállalta a csíkszeredai Szent Kereszt plébánia kántori állását, és nemsokára családot alapított. Azóta három gyermek boldog édesapja.

Csíkszeredában hozzájárult a vegyes kórus újjászervezéséhez, tanításához és irányításához. Hamar összeállt az első csapat, amely a húsvéti ünnepeken és az azt követő kerületi kórustalálkozón mutatkozott be. A kezdeti nehézségeken túllendülve a kórus egyre gyarapodott és fejlődött.

Docendo discimus – tanítva tanulunk alapon, 2003 és 2005 között a Hargita Megyei Művészeti Népiskolában Major László vezetésével elvégezte a karvezetői képzést.

A templomi kórust jogilag 2007-ben jegyeztette be Gaudete néven, mint zenei egyesületet. A kórus havonta egy-két alkalommal énekel a liturgián, a liturgikus énekek mellett polifón műveket szólaltatnak meg. Azóta kórustalálkozókon vesznek részt, sőt kórustalálkozókat szerveznek, meghívásra más egyházközségekben is szolgálnak. A felkészülési időny szeptembertől július végéig tart. A céljuk, hogy éneklésükkel Isten dicsőítsék, és a liturgiát ünneplésesebbé tegyék.

Bakos-Mihály Károly az egyházi kórus vezetése mellett, a plébániái hittanórák keretében a diákoknak egyházi éneket tanít. Időközben megvalósult a másik vágya is, az orgonaépítés. 2007 szeptemberétől a csíkszentsimoni Sándor Péter Gábor vezette orgonaépítő cég munkatársa lett. Az ott épített vagy általuk javított orgonák nemcsak Erdélyben, hanem külföldön is ismertek. Említésre méltó a csíkszeredai Millennium templom orgonája, melyet megterveztek, és meg is építettek. Az orgonáról elmondható, hogy 100 százalékban „székely termék”, ugyanakkor neves rendezvények és művészek orgonakoncertjén nyújt élményt a hallgatóknak.

Jó lelkiismerettel csak megerősíteni tudom, hogy Bakos-Mihály Károly kántor-karnagy, orgonaépítő méltó a Romániai Magyar Dalosszövetség által neki ítelt Zsizsmann Rezső-díjra.

Isten áldása legyen szolgálatán és a dalosszövetségen!

Székely Ferenc

MÁRTON BÉLA méltatása

85. születésnapja alkalmából

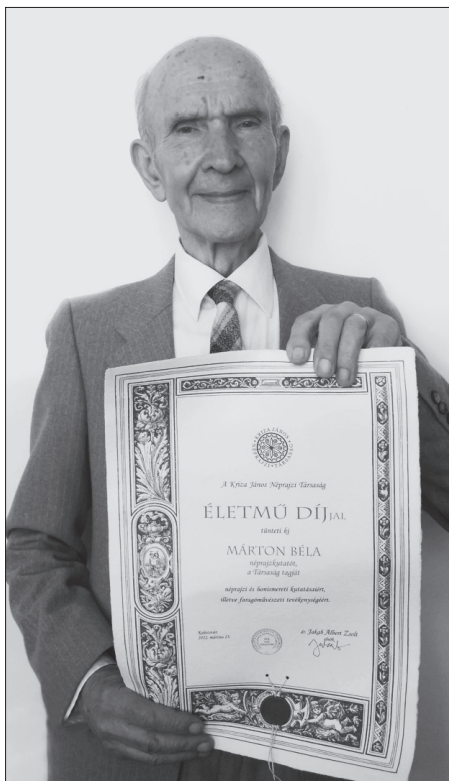
A Kriza János Néprajzi Társaság „néprajzi és honismereti kutatásaiért, illetve faragóművészeti tevékenységéért” életműdíjjal tüntette ki Márton Béla néprajzkutatót. Megtisztelő, hogy a Kriza János Néprajzi Társaság felkérésére Márton Béla szovátai magyartanár, helytörténet- és néprajzkutató, faragóművész, természetbarát, a hazai magyar lapok több évtizedes tudósítójáról írhatok méltató szöveget. Tisztelettel és szeretettel teszek eleget a felkérésnek.

Márton Béla pedagógusi pályafutása, néprajzi gyűjtéseinek sokasága, a kismesterségek szakszerű ismertetése a sajtóban, valamint előadásainak tematikája és változatossága – mind-mind beszédes bizonyíték arra, hogy a tanár úr mindjárt az egyetem elvégzése után (1963) elkezdett dolgozni, fontosnak tartotta, hogy a lecsökkent közlési lehetőségtől függetlenül ne várjon, ne reménykedjen „jobb idők” jövetelében – mint tették ezt sokan a múlt század ’70-es- és ’80-as éveiben –, hanem teljes erőbedobással kutatott, gyűjtött, jegyzetelt a népi kultúra tárgykörében. Nem tudom, Márton Béla kapott-e hasonló biztató levelet, amelyet dr. Kós Károly e sorok írójának küldött 1984-ben. Ebből idézek: „(...) meglehet, hogy pár év múlva kapósak lesznek kéziratunk (…), közelebről is előállhat olyan helyzet, hogy nemcsak az olvasók, hanem a kiadók is igényelni fogják írásainkat, csak legyenek kész formában. Ebben a reményben folytatom én is a munkámat, s biztatlak Téged is a további hasznos munkálkodásra. Mindennek eljön az ideje, érdemes dolgozni!”

Ezt érezte meg a tanár úr – biztató levél nélkül is –, s a hatalmas munka gyümölcse mára már beérett.

A sors úgy hozta, hogy a ’89-es változást követően ismerkedtünk meg, bár jóval azelőtt tudomásom volt róla – s most csak Marosszékre fókuszálok –, hogy Kibédén él Ráduly János, Makfalván Fülöp Dénes, Disznajón Csósz Irma, Havadon László János, akik a hely szellemét gyarapítva igyekeztek gazdagabbá és teljesebbé tenni a népi kultúra csodálatos tárházát.

Márton Béla nemcsak tanár volt a Szováta melletti Szakadátón (1963–1997 között), egyben nyelvjáráskutató,

Márton Béla

néprajzos, helytörténész, fafaragó, természetbarát és a madarak szerelmese, aki verset írt a piroslábú cankóról. 80. születésnapján, 2017. március 25-én, amikor köszöntöttem, s interjút készítettem vele, megkérdeztem: valójában minek tartja magát? Ezt válaszolta: kutatónak. Már az egyetemen rendszeresen járt nyelvjáráskörre, ott vált kutatóvá, ott rögzítette azokat a szempontokat, amelyek szükségesek a kutatáshoz. Azt is elmondta, hogy a nagy biztatóst Márton Gyula professzor úrtól kapta, aki előbb a Felső-Maros menti a-zás kutatására biztatta, majd később – amikor felkereste szovátai otthonában – a sóvidéki tájszótár összeállítását hozta szóba, mely el is készült, több mint 2500 tájszó magyarázatát tartalmazza, és készen áll kötetben való kiadásra.

Már gyerekkorában érdekelte a néprajz, s később nagy odafigyeléssel kutatott és leírta a kád- és hordókészítést, a csergeszövést, a vízimalmok szerkezetét és működését, a kapufaragást (Levente fiával együtt hat kaput készített), a tapló megmunkálását Korondon,

a népi bútorok faragását és festését (több falitékát készített), a kender és a gyapjú feldolgozását Korondon, a terméskő hasítását, faragását és felhasználását, a kerekasműhelyek felszerelését és szerszámaikat, a zsindelek készítését Felső-sófalván, a fazekasmesterség szakszökincset Szováta-Szakadátón, a sóvidéki hangtani sajátosságokat stb.

Fél évszázada, 1972 óta végez díszítő faragást; a fa megmunkálását először szakiskolában, majd faipari műszaki középiskolában tanulta. Erre építette rá az iparművészeti ismereteket, folyamatos önképzéssel. Kérésre bemutatófaragást végzett tizenkét-tizenhat éves, fogyatékkal élő gyerekeknek Parajdon, tizenkét kopjafa kidolgozását irányította a magyarországi Harkányfürdőn, s Százhalombattán két nyáron át tizenkét-tizennyolc éves fiatalokat tanított díszítőfaragásra.

1981–2013 között negyvenhat előadást tartott, amelyek nagy része Szovátán hangozott el, de előfordult, hogy Korondra, a méréfalvi Székelykapu Konferenciára, az Illyefalvi Néprajzi Szemináriumra, vagy épp a Jobbágytelki Tánctáborba hívták meg.

Helytörténészként érdekelte a jégvermek készítése az 1900 és 1980 közötti időszakban, amikor Szovátán – fürdőváros lévén – igencsak szükség volt nyáron jégre, főleg a mészárosok és a cukrászok körében. Másik kutatási területe a nyaralók áttört díszítményei – Szovátán tizenöt ilyen villa található, a teljes magyar nyelvterületen összesen mintegy nyolcszáz.

Jó döntést hozott a Kriza János Néprajzi Társaság vezetősége, hogy minden évben életműdíjjal jutalmazza azon erdélyi személyek kivételes pályáját, akik egész életüket a hazai magyar néprajzkutatásnak szentelték, példát mutatva az utánunk jövő nemzedékeknek. Márton Béla megérdemelten lett kitüntetett.

Gratulálok neki!

(Elhangzott 2022. október 6-án, Kolozsváron, a Kriza János Néprajzi Társaság, a BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Intézete, az MTA KAB Néprajzi és Antropológiai Szakbizottsága és az Erdélyi Múzeum-Egyesület szervezésében lezajlott tudománytörténeti konferencián.)

Zsidó Ferenc

Egy atlantiszi székely költő¹**PAPP ATTILA ZSOLT** Székelyföld-díjához

Szerencsésnek, pontosabban szerencsés plusznak vélem azt, ha egy költőt magánemberként is ismerünk, vagy magánemberként hamarabb ismerünk, mint költőként. Mintha adná magát az ál-ellentmondás, hogy lírai életműre hétköznapi perspektívából lehet a legjobban rácsodálkozni. Papp Attila Zsoltot valamikor a 2000-es évek elején ismertem meg, amikor kollégák lettünk a *Krónika* című napilap szerkesztőségében. Megragadott színes egyénisége, jovialitása, eredetisége, amikor pedig megtudtam, hogy lírával is foglalkozik, azt mondtam magamban, hát persze, ez az ember igazi költői alkat, csakis jó verseket írhat. Aztán elolvastam *A Dél kísértése* című debütkötetét, és megálapítottam, hogy első benyomásom helyes volt: igazi *delejes* költészetet mutatott fel benne.

De maradjunk még az emberi dolgoknál! Habitusaiban kettősséget érzékeltem: megvolt benne a székelyekre jellemző egyenesség, darabosság, ám az valami különleges intellektuális eleganciával társult. Aztán megtudtam, hogy a Bánságban, Lugoson született, de Gyergyóremetén töltötte gyermekkorra nagy részét, így inkább tiszteletbeli székely ő, aki egyébként (most már) több mint húsz éve Kolozsváron él. Ez a hármasság határozza meg tehát egyéniségét, háromféle lokális identitás tükröződik lírájában, amely így éterivé, földöntúlivá válik.

2009-ben, amikor Papp Attila Zsolt még ígéretes tehetség kategóriájú szerző volt, Lövétei Lázár László a *Literán* már egyedi, különleges költői világára

Papp Attila Zsolt

hívta fel a figyelmet. Idézem Lövéteit: »PAZS-nak is van egy „félvilága”, ahol a lírai hős túszként ücsörög; van egy Ithakája, ahol önmagából teljesen kifordult Odüsszeuszként csak annyit tehet, hogy Pénelopé útrakelését figyeli, miközben a kérdés folyton ott motoszkál benne: „Miféle tájat lehet még belakni, / milyen a hely, hol élni érdemes / – egy vidék, melyen földet ér az elme, / ha végső leszállópályát keres”...«

Nos, azóta Papp Attila Zsoltnak megjelent további három kötete (*Fogadó a Senkiföldjén*, *Vízimozsi*, *Az atlantiszi vilamos*), ígéretesből beérkezett költővé vált, aki jól sáfárkodott tehetségével, aki beteljesítette, aminek beteljesítéséhez tehetséget kapott. Költői világa még

jobban elmélyült, még egzotikusabbá, ugyanakkor még otthonosabbá vált. Mert otthonosan mozog különféle terek és idősíkok között, úgy kapcsolja össze ezeket, hogy az összekapcsolás gesztusa fontosabbá válik, mint a valamelyikben való lehorgonyzás. Az ő világa atlantiszi, mégis nagyon is jelen való: így él ő egy „elsüllyedt, megtalált városállam”-ban, mely lehet egy konkrét tér is, például Kolozsvár, de lehet olyan lelki táj is, amelyet mindannyian belakhatunk. Papp Attila Zsolt költészetének eredetisége abban áll, ahogyan az olvasót beinvitálja ezekbe az átmeneti terekbe, az időtlenség hangulatát keltve a mulandóság közepette.

Papp Attila Zsolt úgy írja újra a különféle mítoszokat és értelmez át különféle költői hagyományokat, hogy azok aktuálissá válnak az itt és most olvasói számára, de vélhetően más korok és dimenziók olvasói számára is. Alighanem egyetemesnek nevezik az efféle lírát.

Gratulálok Papp Attila Zsoltnak a Székelyföld-díjhoz, további Atlantiszok felfedezését kívánom neki, jelezvén, hogy továbbra is örömmel tartok vele a felfedezőúton.

Jegyzet

1 2022. október 21-én a Székelyföld szerkesztősége Székelyföld-díjjal jutalmazta Papp Attila Zsolt költőt és Szabó Árpád Töhötöm néprajzkutatót; Székely Bicskarend díjat kapott Darvasi László költő-író; Szabó Gyula-emlékdíjban részesült Szabó-Biró Brigitta író. Az elhangzott méltatások szerkesztett változatait közöljük.

Korondi kerámia kávéscsészék. Molnár Szabolcs felvétele. Forrás: Pixabay

Mirk Szidónia-Kata | **SZABÓ ÁRPÁD TÖHÖTÖM** méltatása

Szabó Árpád Töhötöm azon szerencsés emberek közé tartozik, akik fiatalon rátaláltak hivatásukra. Szerencsés azért is, mert ahhoz az erdélyi etnográfusi nemzedékhez tartozik, akik a rendszerváltást követően, a több évtizedes kényszerűsünet után újraindított néprajz szakon végezheték tanulmányaikat.

Egy kutatót azonban nemcsak a szakmai felkészültsége, diplomája, hanem az elhivatottsága teszi alkalmassá arra, hogy az előtte járó nagyok nyomdokai-ba léphessen. Szabó Árpád Töhötöm néprajz iránti elkötelezettsége már egyetemi éveitől megmutatkozott, lelkesen kapcsolódott be a tanszéki kutatásokba, terepmunkákba, számtalan külföldi részképzésen vett részt. Tudásvágya, megismerni akarása diplomaszerezése után sem lankadt, hiszen szocio- és etnolingvisztika szakon mesterizett, majd a debreceni egyetemen szerzett etnográfusi doktori oklevelet. Pontosan húsz éve tanít a kolozsvári néprajz tanszéken, főbb kutatási területe a gazdálkodás néprajza, a gazdasági antropológia, de vizsgálatai kiterjedtek az etnicitás és gazdaság összefüggéseire, valamint az interetnikus kapcsolatokra is.

Kutatói, oktatói tevékenységét ismerve és szem előtt tartva bátran kijelenthetjük, hogy számára a tudomány nem csupán foglalkozást, a tanítás pedig nemcsak óraadást, hanem hivatást is jelent. Tudományos, szakmai téren elévülhetetlen érdemeket szerzett, de fontosnak tartom megjegyezni, hogy emellett jelentős szerepeket is vállalt a köz érdekében: tíz éven keresztül volt a néprajz tanszék háttérintézményeként

működő Kriza János Néprajzi Társaság alelnöke, 2007-től a Kolozsvári Magyar Egyetemi Intézet aligazgatója, 2011-től pedig az igazgatója. Kiemelkedő szerepe van a szakma nemzetközi pozicionálásában, és jelentős mértékben hozzájárult ahhoz is, hogy a különböző néprajzi intézmények között folyamatos legyen a tudásáramlás.

Felfelé ívelő pályájának vezérfonalát elődei szellemi örökségének felvállalása és folytonosságának biztosítása képezte, és ennek szellemében vállalta el a néprajz tanszék irányítását 2016-ban. A környező világunk folyamatos alakulása, a társadalom átforgatólódása az elmúlt évtizedekben a néprajztudományt is elméleti szemléletváltásra, módszertani megújulásra készítette. Intézményvezetőként fő irányelve a szakmaiság, fontosnak tartja, hogy rávilágítson azokra a lehetőségekre és kihívásokra, melyek révén a néprajztudomány képes reflektálni a világ változásaira. Vallja, hogy a kutatás akkor jelent előrehaladást, ha mélyrehatóbb, mint az előzőek, és ennek szellemében irányítja tanítványai első szárnypróbálgatásait. Felelősségteljes munkát vállal továbbra is a magyar nyelvű egyetemi oktatás bővítéséért és korszerűsítéséért, egyszóval: gondosan sáfárkodik a rá bízott örökséggel, méltó folytatója az előtte járó nagy tudósgenerációknak.

Elismert kutató, kiváló oktató, jó szervező, és nem utolsósorban, ami számunkra most a legfontosabb: folyóiratunk egyik régi, hűséges szerzőjét tisztelhetjük benne. Az elmúlt évek során közöltünk tőle interjút, recenziót, méltatást, és természetesen tanulmányokat.

Szabó Árpád Töhötöm

Szakmailag kifogástalan, de nem mádnnyelven írt tanulmányokat. És nekünk ez a legfontosabb, mert hiszünk a tudomány társadalomalakító szerepében, és azt is tudjuk, hogy a néprajz hozzájárul a méltósággal vállalt nemzeti identitásunk és önértékelésünk megerősítéséhez, megtartásához.

Könnyű feladatomban van a vele való együttműködésben, de mondhatnám azt is, alig van: határidő betartva, kézirat megszerkesztve, jegyzetapparátus rendben, hiánytalan bibliográfia. Mit kívánhatna ennél többet egy szerkesztő? Hát, minél több ilyen kéziratot!

Szóljon tehát ez a díj a kutatónak, a tanárnak, az embernek, régi jó barátunknak! Gratulálok az elismeréshez, és továbbra is számítunk írásaidra!

A Guttman Mihály Pedagóguskórus névadójára emlékezik a Romániai Magyar Dalosszövetség centenáriumi ünnepségén, 2022. május 13-án. Demeter Zsuzsanna felvétele

Fekete Vince

A Fennvaló tekintete, avagy a pumpák királya
Telenovell. Laudáció helyett.Vidám-szomorú mondatok **DARVASI LÁSZLÓ**nak

Csendes város, csendes utca, halk lépcsőház, békés alvók,
pihennek a teremtmények, a ház népe, utca, város, aluszik
a mindenség is, lábujjhegyen át a házon, nappalin, a gye-
rekekén,

a konyhán is át, fürdőbe be, aztán vissza, fürdőből a nap-
paliba,

csendes város, csendes utca, csendes ország, Kár-
pát-kanyar,

kifliország, jótanuló, jelentkező, ujját nyújtó csendesor-
szág,

leül csendben, bekapcsolja, szemben izzik fehéren a mo-
nitorja,

öt óra van, vagy hat talán, viszik elé, viszik elé egy órával,
egy órával viszik elé, halk motoszka, mi az Isten?, ka-
parászás,

keresgélés, kintről hang jön, bejárati ajtó előtt, bejárati
ajtó előtt idegesen kaparásznak, azt gondolja, ka-
parásznak,

idegesen keresgélnek, mit csinálnak?, szomszéd vajon?,
vasárnap van, nem a szomszéd, vasárnap van, csend van
kint is, bent is csend van, csak ez a hang, ajtó előtt, be-
járati

ajtó előtt halkan neszez, keres, kutat, tán egy részeg a
sötétben?, keres, kutat vaksötétben idegesen, jajistenem,
befalaztak, jaj, istenem, befalaztak, lelkében tán riad-
alom,

testében is riadalom, jajistenem, jajistenem, hallatszanak
furcsa hangok, kaparásznak, keresgélnek, tapogatnak,
körbe-körbe, merre járnak?, kaparásznak, mint az állat,
ki vackot készít, szájában egy marék fúvel, járkál, kutat,
vackot készít, jajistenem, izgatottan teszen-veszen, gyanút
fogva, ugrásra kész, várakozva, ugrásra kész, áll már ő is
várakozva, s mint a vihar előtt a csend, mint amikor vihar
készül, elhalkul a világ percre, gyanút fogva, ugrásra kész,
ajtón belül ugrásra kész, áll már ottan ugrásra kész, el-
halkul

a világ rögtön, megszűnik a nesz is rögtön, mint amikor
eget-földet, földet-eget hasítana, egy villámlás szakítana,
kilincs és kulcs, halálugrás, kiáltás és halálugrás, ki az
ajtón, halálugrás, előtte még egy kattanás, felkapcsolja
lent a villanyt, hadd lásson a menekülő, dagadt, izmos,
tagbaszakadt, dagadt, szíjas, ki is vajon?, le a lépcsőn,
veszi sorra, ötösével a lépcsőket, veszi tízesével őket,
aztán hátra, hátravágja, az udvarban hátravágja, a kis-
kaput

hátravágja, miközben a jobb kezével, a farmerjét fél ke-
zével,

rángatja a jobb kezével, ki az utcán, be utcába, ki a térre,
majd utcába, közben futva, tartva, fogva, a nadrágját
tartva-fogva, gyorsan kell az észnek vágni, stratégiát
villámlani, vissza-visszapillant olykor, cikcakkozva,
menekülve, fut a pára, papucsosan, pizsamásan, rövid
gatya, pizsamában, főtérre ki, utcába be, másik utca, abba
is be, onnan tovább, futna tovább, de nem bírja, futna to-
vább,

nem bírja már papucsosan, pizsamásan, egérutat nyer a
másik,

Darvasi László

egérutat, kicselezi, pedig hogyha, ha az a Nagy megfor-
dulna,
egyenlőtlen lenne, tudja, ő is tudja, s mind, ki látja, le-
tekint

a Fennvaló is, szorult helyzet, látja ő is, üldözött és üldöző is,
menti bőrét, aki erős, menti bőrét az üldözött, abbahagyja,
megáll, legyint, megáll akkor és széttekint, mint az Úr
a, hol

is, nézi, mint az Úr a birodalmán, majd elindul szépen
vissza,

hazafelé lassan vissza, mint a célját vétő, ki is?, mint ki
jócskán

mellétráfált, elindul hát szépen vissza, papucsosan, klott-
gatyában,

papucsban és klottgatyában, ébred már a mindenség is,
ébred

ország, város, nép is, kifliország, Kárpát-kanyar, ottho-
nország,

jönnek vele szembe, nézik, kikerülik, megint nézik, mo-
solyognak,

kikerülik, mosolyogva kikerülik, megbámulják, össze-
súgnak,

átmennek az úton túlra, mosolyogják, összebújnak moso-
lyogva,

kikerülik, összesúgnak, ki az utcán, be a térre, be a tér-
ről más

utcába, végig a sok kockakövön, be a házba, föl a lép-
csőn, föl

az első emeletre, áporodott kanálisszag, áporodott kaná-
lisszag

áramlik a Kárpát-kanyar fölé éppen, kifliország fölé ép-
pen, fel

az égbe, de előbb az emeletre, s lassan fel a, onnan fel a
Mindenségbe.

Fekete Vince | Szerény javaslat Laudáció helyett **SZABÓ-BIRÓ BRIGITTÁ**nak

Mindig tuttam, ha hiányzik valami az életemből. De én osztán oda sohase. S itt vagyok.

De ezek, hogy nem. Hogy-hogy nem, kiájtom nekik. Úgy, hogy nem, aszt monták, me hogy megvan a jegy, s mejek. Én es mejek. Dehogy mejek, mondom nekik, me én osztán nem. De hogy de. Monták. Hiszen vótam nálunk, aszongyák, ebbe a kultúrba, s mi-jen jó vót, béordibáltam a szereplőknek a színpadra. Jó, jó, ezek a ménkéek vótak, mondom nekik. Dehogy én oda, izébe, városba, abba az izébe. Színház, mongyák.

A!

Hogy a rosseb egye meg, me én nem. Mondom nekik. De ők azt, hogy de-hogynem. Ebbő nem akartak kijönni. S én sem, de hogy igen. No jó, legyen, eccer, de osztán sose.

Me hogy épp nekem születésnapomra!

Hogy a nagynyavaja törje ki!

Soha nem tartottam, s itt vagyok. Nem vót nekem születésnapom soha az életbe. Sem apám, sem anyám nem izéltek ezeken a napokon. S mü se nekik. Minek az, csomó péndz megint, s osztán annyi.

No de ezek, hogy készüjek fel, ötözsek innaposba, s mejünk. Vittek ótóval, azal nagy, hüje, drága masináva, mivel. Az övékével, bé nem ülnék máskor pénzétt se. Osztán bé oda, csomó ember, ott járkáltak essze-vissza, még véce es vót benn, olyan vót aza az izé. Osztán bé egy hatalmas izébe, sok székek vótak, le oda engemet egyre, gondótam, de nem úgy vót, me hogy én innen el nem mozdulok a szűzmáriáért sem, az eccer biztos. Hogy ülünk ott, s kacagunk, mint a majom a, aza a izéjinek, me minnyá kimondom, hogy hajják.

De itt nem avvót, me ez valami mái darab vót, monták ezek a hüjék, nem ojan, mint amikor mentünk mü a kultúrba, ott csapkottuk a térgyűnket Széjjes Sándoron, amikor ijen székejeseket mondott, osztán hazamész, megmatatod az asszontot, me hogy ojan jó kedved van, attól függ, hogy mennyire vót ojan dühös előadás, s

osztán béfordulsz, s isten veled fake-reszt.

Nem ordibáni mész ki oda, én es csak egy kicsikkét, mind a meccsen, amikor a ménké, a Törekvés jáccik a másikkal, a jó isten tuggya, hogy azoknak mi a nevik, valami hegy. Vagy domb. Vagy víz. Rakom az egész izét beléje, hogy igen.

No de oda engem bévittek, aszt monták, hogy ők se tutták, me hogy itt az atyaságos úristennek sem lehetett leülni. Ez egy olyan modernes izé vót. Ott kellett járkájunk körbe abba a nagy terembe, állni kellett, hogy mán megzsi-gorásodott szinte mind a két lábam. S azok a hüje színészek es mind lejöttek oda közénk, me hogy aszongyák nekem, ott írta abba a revisztába, amit osztogattak, amikor bémentünk, hogy kényelmi pozincijóba elhatárolódnak a népek az előadástól. Rakoma kényelmi pozincijóba belé, az annyik herrgot mángorlóját. De kibirok én mindent, még ezt a kalamajkát es kibírom. Kéccer negyvenöt percig álltunk ott, mint a kötözni való bolondok. Mint a hüjék. S a színészek ott futkárosztak közöttünk. Hogy cseszem meg a pufájukot, hogy igen. Métt kell nekem a pénzemétt dolgozni a proktudicijóétt, ahogy ezek nekem mongyák, métt nem ők dolgoztak?

De dolgoztak azok, szerencsétlenek, futkárosztak, kiabáltak, eccer még össze es verekedtek egymással.

Nem úgy van az, mondom, me hogy métt vót hibás a másik, az nem csinált semmit, s odamentem, hogy egyet lekeverek a szerecsianak, de elhúztak onnan, ne avatkozzak belé az izébe, a prokcióba.

Szinte kivezettek azok a hüjék.

Me hogy métt akarok én lenni a főszereplő.

Akar az istennyila, dehogy akarok, montam én nekik, haza akarok menni innen minél hamarabb, vigyetek innen az isten leborult, kurva izéjébe, me minnyá megmutatom, hogy miccsinálok.

Elhatárolódom én minnyá töletek, meglássátok. Persze, mondok nekik hazafelé, me röktön hazavittek, szívesebben maradok, ha nem ijen fennállós ez a prokció, ha letehénkedhetünk

Szabó-Biró Brigitta

a székekre, s azzal annyi, aluszol legalább, ha nem teccik.

De itt, állva, hogy alugyál, mint a lovak?

Még jó, hogy nem azt találta ki valaméjük pihent agyú, hogy kötelekkel felhúzzanak minket a színpad fölé, s onnan lógassanak lefelé, hogy felülről, magasból élvezhessünk.

Még jó.

De a Kászon-patakát, vagy az Olt vizét is bévezethették volna a terembe, hogy csónakokkal izéjjünk, a színészek meg tutajjal.

Hogy ezek mennyi hejteleniséget le tudnak képzelni, uramatyám!

Sőt, még itt es lehetne újabbítani: nyakig vízbe ájjanak a nézők, vagy es mü, magyarázom ezeknek hazafelé, a második kivonás pedig tejjesen víz alatt történjen.

Legyen vaj legalább egy haljelenet, a halak énekkara, mint a templomba, a Halkirályné monológja, a Nekünk itt élni, halni kell előadása stb.

Izéket, öleteket, jelentkezőket kűgyétek holnaptól a faluba, a mázsaházhoz. Akik Hamletekek, Halakok szeretnének lenni, azok legyenek előnyben. Ez az én szerény javaslatom!

Szabó Előd | **FEKETE LEVENTE és FEKETE JUDIT** méltatása

Meghatottan, örömmel és hálás szívvel szólalok meg ebben a csodálatos templomban, ezen a rendkívüli napon, amikor Fekete Levente lelkész és Fekete Judit tiszteletes asszony, énekvezér, tanár megkapják az Erdővidék Kultúrájáért díjat. Megtiszteltetés számomra, hogy úgy, mint sokan a jelenlevők közül én is, családom is, barátokként állhatunk ma itt, és osztozhatunk ebben a megérdemelt és tiszta örömben.

Velük, Jutkával és Leventével együtt hálát adunk azért, hogy a nagyajtai unitárius vártemplom felújításának régi és néha távolinak, elérhetetlennek tűnő vágya megvalósult. A vártemplom a maga omladozó falaival, a pusztulás jegyeit viselő arculatával is meséket, legendákat, történelmet suttogott: azoknak, akiknek fülük volt a hallásra, és szemük volt a látásra; azoknak, akik nemcsak fülükkel, szemükkel, de lelkükkel és hitükkel is hallanak és látnak.

És akik hallották a falak és a lélek suttogó hangját, megéreztek, hogy többek között azért rendelte őket ebbe a faluba, erre a tájra a Gondviselés, hogy a hangot mások számára is hallhatóvá, a legendákat mások számára is elérhetővé, és a szépséget, a romos falak titkos kincseit mindenki számára felismerhetővé és értékelhetővé tegyék. Látványos, és lépésről lépésre nyomon követhető volt az a nagy munka, amelyet sok-sok munkatársukkal, szakemberekkel, egyházért, közösségért tenni akaró, jó szándékú emberekkel egy csapatban dolgozva elvégeztek. Ennek a hatalmas munkának az eredménye, minősége, a gondos és igényes kivitelezés a templom, a várfalak, a bástyák, a kiállítások minden darabjába bele van kódolva. Ott van benne a felújítást megálmodó és az álomban bízó lelkész, aki nemcsak legendát költ, nemcsak lelkesen beszél, de naponta figyelemmel és aggódással követi a munkálatoikat; és ott van a tiszteletes asszony, aki énekvezér és közösség-szervező, asztalt terítő, betegekért és idősekért fáradozó, és aki mindezek mellett a számkokat, számlákat, kimutatásokat lelkiismeretesen és felelősen kezeli, mert ezek nélkül a falak némák, a legendák titkok maradnának.

De a látványos és nyomon követhető munka csak az utolsó szakasza volt egy

Balról jobbra: Fekete Levente nagyajtai unitárius lelképásztor, Szabó Előd úrmösi unitárius lelképásztor és Bihari Edömér, Nagyajta polgármestere. Demeter Zoltán felvétele

hosszú folyamatnak. Az első javítások előtt hányszor gondolt Levente és Jutka, a lelkészi házaspár a vártemplom állapotára. Hányszor gondoltak rá, beszéltek róla, imádkoztak érte, sóhajtottak, álmodtak, hittek a csodában, lemondtak róla, s aztán újra hittek. És miközben a vártemplomért hosszú évekig nem lehetett semmit sem tenni, az élet más területein lelkesedéssel szolgálták a gyülekezetüket, és a ragaszkodásban és szeretetben otthonná edesedő Nagyajtát.

A templomban szólt az imádság a szószékről és a zsoltár dallama az orgona mellől; idősek, fiatalok és gyermekek, szervezett vagy spontán módon bármikor lelki kenyeret, tanácsot, szeretetet kaphattak, ha beléptek a parókia kapuján, ajtaján; együtt kirándultak közelben és távolban, de sok szellemi-lelki utazást is megélhettek együtt. Az énekszó és a dal, a minőségi, értéket hordozó zene gyakran felcsendült a közelségükben, és a szép muzsika szárnyain nemcsak az ő lelkük kapott szárnyra, hanem mások lelkét is bevonták a szárnyalásba.

Felépült a gyülekezet modern, meleg, befogadó otthona: az Áldás Háza. Az otthon elnevezése sugallja, hogy az épület megvalósulása nem végcél volt, hanem eszköz arra, hogy az isteni áldás fénye és ereje legyen, ahol kiterjedjen azokra,

akik éheznek és szomjaznak erre az áldásra.

A kultúra nemcsak kőbe vésett vagy papírra rótt szépséget jelent, hanem a közösségben élő ember magatartását is. A leírt, épített vagy bemutatott művészet mellett a nagyajtai és erdővidéki közösségi életben való részvételük, szolgálatuk és magatartásuk is rendkívüli műveltségről tanúskodik. Példamutató, művelt ember az, akinek a társaságában biztonságban, jól érezzük magunkat; aki dicséretét vagy bírálatát is szép, megválogatott szavakkal és érzékeny figyelmességgel fogalmazza meg; akihez lehet, érdemes segítségért fordulni, mert együttérző és jószándékú válaszában bizhatunk; és aki a személyes büszkeségét, hiúságát mindig hajlandó a közösség előrehaladásáért és javáért háttérbe szorítani. Gondolom, hogy a jelenlevők egyetértenek velem, ha ilyen értelemben is a Fekete lelkészi család műveltségét dicsérem.

Alázatuk és szerénységük, mások iránt tanúsított őszinte tiszteletük felbátorít engem arra, hogy azt merjem mondani: a nekik megítélt díjat nem fogják maguk számára kisajátítani. Biztos vagyok benne, hogy itt érzik, maguk mellett és magukban e jeles napon, mint a nehéz időkben is, szüleik gondoskodó szeretetét. Biztos vagyok benne, hogy szívesen osztoznak e kitüntetésben gyermekeikkel, akik

örömmel vállalták mindig a szolgálat útjait. Biztos vagyok benne, hogy a díjat nemcsak saját tehetségeiknek tulajdonítják, hanem osztoznak mindazokkal, akik bíztak bennük, támogatták őket, és amikor szükség volt erre, lehetőségeik szerint hozzájárultak a vártemplom álmának, és minden más álomnak a megvalósításához.

Mindezeket összevetve eszembe jut az a bibliai kép, amikor az írástudó Nikodémus felkeresi Jézust, és azt mondja neki: „Mester, tudjuk, hogy Istentől jöttél tanítóul, mert senki sem képes

megtenni azokat a jeleket, amelyeket te teszel, hacsak nincs vele az Isten.”

Levente és Jutka! Biztos, hogy nem vagytok tökéletes emberek, ti is ismeritek hibáitokat, gyengeségeiteket, s talán mi is ismerjük azokat valamilyenre. Örvendek azonban, hogy ezek tudatában is itt állhatok ma, advent első vasárnapján, s alkalmam nyílik ünnepélyesen elmondani azt, amit talán mindennapi találkozásainkban nem mondanék el: tudom, és – biztos sokaknak nevében mondom – tudjuk, hogy Istentől jöttetek, mert senki nem képes

megtenni azokat a jeleket, senki nem képes olyan szeretettel és hittel és hűséggel szolgálni, hacsak nincs vele az Isten.

Isten áldással, békességgel, örömmel, megújuló erővel és jókedvvel áldjon meg titeket, családokkal együtt és mindazokkal együtt, akiket szerettek és akiket tieiteként tartotok számon!

(Elhangzott 2022. november 27-én a nagyajtai unitárius műemléktemplomban, az Erdővidék Kultúrájáért díj átadó ünnepségén.)

Ünneplők a felújított nagyajtai unitárius műemlék templom avatóünnepségén 2022. május 7-én. Benkő Levente fényképe

A XXX. BÁTHORY NAPOK díjazottai

Aszeptember 25-én Szilágysomlyón harmincadik alkalommal megszervezett Báthory Napok keretében a szilágysági magyar közművelődésért és oktatásért kifejtett munkájuk elismeréseként magánszemélyek és intézmények vehettek át okleveleket és emlékplaketteket.

Fennállásának 30. évfordulóján az alapítvány emlékplaketteket adományozott azon személyek, egyházak, intézmények számára, akik/amelyek az elmúlt három évtized során szívügyüknek tekintették az alapítvány sorsát és hozzájárultak nemes céljának betöltéséhez. Ugyanakkor az EMKE Kiváló Közművelő és EMKE Kiváló Mecénás oklevelekkel jutalmazták az arra érdemesülteket, valamint Pedagógus Szolgálati Emlékérmekkel köszönték meg azoknak a nyugállományba vonuló óvodai, általános iskolai, szakiskolai, középiskolai pedagógusoknak és főiskolai, egyetemi oktatóknak a fáradozását, akik legalább 25 éven keresztül a gyermekek oktatása-nevelése érdekében tevékenykedtek, és kiemelkedő munkát végeztek.

Emlékplakettben részesült:

Balogh Sándor, a Báthory István Alapítvány első és tiszteletbeli elnöke;

dr. Széman Péter, a Báthory István Alapítvány tiszteletbeli elnöke, aki 26 évig töltötte be ezt a tisztséget;

az EMKE Szilágysomlyó és környéke szervezete;

a Szilágysomlyói Római Katolikus Egyház;

a Szilágysomlyói Református Egyházközség;

az RMDSZ szilágysomlyói szervezete;

az RMDSZ Szilágys megyei szervezete;

az RMDSZ Szilágys megyei nőszervezete;

az RMPSZ Szilágys megyei szervezete;

a Rákóczi Szövetség.

Post mortem díjban részesült a fiatalon elhunyt Ágoston Cristian Alpár.

Közösségi munkájuk elismeréseként EMKE Kiváló Közművelői oklevelet vehettek át Lelik Berta kulturális referens, a krasznai táncházmozgalom elindítója és Ozsváth Ilona néptáncoktató, a krasznai amatőr színjátszás újjáélesztője.

A Szilágys megyei magyar közösségi és közművelődési élet támogatása érdekében kifejtett tevékenységük iránti elismerésül EMKE Kiváló Mecénás oklevélben részesültek a sarmasági Ágoston-fivérek (Attila és József), Szilágysomlyóról pedig Balogh Zoltán, valamint Kovács Anna és Kovács Attila.

Pedagógus Szolgálati Emlékérmeket vehettek át:

Bákai Mária, Szilágyperecseni 1-es számú általános iskola;
Berek István, Simion Bärnuțiu Főgimnázium, Szilágysomlyó;

Birtalan Csaba, Szilagybagosi 1. számú általános iskola;

Faragó Erzsébet, Silvania Főgimnázium, Zilah;

Fazakas Viola, Petri Mór Technológiai Líceum, Szilagy-nagyfalu;

Gönczi Annamária, Szilagybagosi 1. számú általános iskola;

Horváth József, Sarmasági 1-es számú szakképző líceum;

Kiss Gyula, Silvania Főgimnázium, Zilah;

Kovács Anna, Simion Bärnuțiu Főgimnázium, Szilagy-somlyó;

Seres Magdaléna, Zilahi Református Kollégium;

Széles Judit, 3-as számú napköziotthon, Szilágysomlyó;

Tóth László, Szilagybagosi 1. számú általános iskola;

Varga-Dobai István, Gyulaffy László Általános Iskola, Szilagy-cseh.

A szilágysomlyói Báthory-várkastély 1943-ban. Kép: Fortepan/Kurutz Márton

A Művelődés-díj átadója, 2022. december 16. Demeter Zsuzsanna fényképei

Ünnepelt és ünneplők a Művelődés-díj átadó ünnepségén. Márkos-Lukáts Mózes felvétele

